

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C16

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeriö Paluu

7. 1939

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 18/39, VI-b.

Riia SSA 5 P: NÄ tammi KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY nro

VIITTAUS: D. U. M. / 19

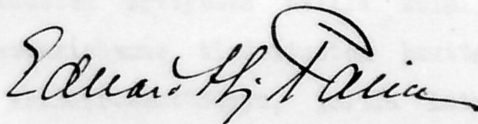
2 / 240 Pal. X - 39.
10/11-39
5 C/16
Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 1, Latvian ja Viron väleistä sekä Latvian puolustusvalmiudesta.

Ministeri:

RIIASSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Riiassa 5 p:nä tammikuuta 1939.

2/240 Val. S. 39.

109-39

Asia: Latvian ja Viron väleistä
sekä Latvian puolustus-
valmiudesta.

5 C16

Täydellisesti yhtyen siihen, minkä ministeri Hynninen raportissaan № 24, viime joulukuun 28 p:ltä, esitti latvialais-virolaisista suhteista ja niiden vähemmän tyydyttävän laadun syistä, haluaisin tässä hiukan tarkemmin kosketella erästä niistä seikoista, jotka ministeri Hynninen raportissaan mainitsi Viron tyytymättömyyden ja huolestuneisuuden aiheena, ja joka luonnollisesti paljon on askarruttanut mieltäni. Se on kysymys Latvian puolustusvalmiudesta ja sen otaksuttavasta asenteesta sotilaallisten selkkausten syttyessä näillä kulmilla.

Sotilasasiamiehemme tiedoitusten kautta on tietenkin jo tunnettu se välinpitämättömyys, joilla Latvian nykyinen regime — hämmästyttävästi kyllä, katsoen sotaministerin, kenraali Balodisin, vaikutusvaltaiseen asemaan — on suhtautunut maan puolustuslaitokseen. Minun ei siis tässä tarvitse mennä yksityiskohtiin, joiden käsitteleminen ei olekaan minun asiani. Voin tyytyä lyhyesti toteamaan, että armeija ja sen tarpeet, puhumattakaan miltei olemattomasta laivastosta, ovat tulleet kohdelluiksi suorastaan lapsipuolen tavoin, sillä välin kuin suuria summia on uhrattu ei vain maalais- ja työläis-

JAKELUOHJE:

Ei sanomalehdille!

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

väestön taloudellisen ja sivistyksellisen tason parantamiseen, maatalouden ja teollisuuden tuotantökyvyn korottamiseen, kaupan ja käsityön effektivisoimiseen, teiden ja katujen ensiluokkaiseen kuntoon panemiseen j.n.e. — mikä tietenkin kaikki on ollut täysin oikeata ja välttämätöntä — vaan myöskin suoranaisiin yleellisyystarkoituksiin, kuten lukuisten valtion loistorakennusten rakentamiseen, kaikenlaisten suurenmoisten juhlien järjestämiseen y.m.

Puolustusvoimien tarpeiden silmiinpistävä huomiotta jättämistä, verrattuna muihin tarpeisiin, ei yleensä ole virallisilla tahoilla yritettykään kieltää. Puhuessani siitä kerran erään vastuunalaisessa asemassa olevan henkilön kanssa, tämä koetti selittää minulle asian seuraavalla tavalla: "Pidämme välttämättömänä ensin käyttää valtion käytettävissä olevia varoja maan sisäisen, poliittisen, taloudellisen ja sivistyksellisen aseman vahvistamiseen ja korottamiseen ja ennen kaikkea köyhien kansanluokkien aseman parantamiseen, jotta nämä todella ymmärtäisivät ja tuntisivat, että heillä on isänmaa, jossa on hyvä elää, joka pitää huolta heistä, ja jota siis kannattaa puolustaa. — Mitä hyödyttää menetellä kuten esim. Puolassa, jossa armeijan sotilas-teknilliseen kunnossapitämiseen kyllä on käytetty suunnattomia summia, mutta täydellisesti laiminlyöty pitää huolta siitä, että sotilailta — joiden suurin osa on käyhän kansan poikia — olisi sellaisia tunteita maataan kohtaan, että he omasta tahdostaan ja vakaumuksestaan olisivat valmiit uhraamaan henkensä sen puolustamiseksi, eivätkä ensi tilassa heittäisi kalliita aseitaan ja antautuisi!"

Tämä ajatus on tietenkin itsessään aivan oikea. Mutta kiellettävissä ei ole, etteikö, sitä noudattaen-

kin, varmasti vuosien kuluessa Latviassakin olisi liiennyt riittäviä määriä puolustusvoimienkin tarpeisiin, jos vakava halu olisi ollut olemassa saattaa maan puolustusteho tilanteen vaatimuksia ainakin jossain määrin vastaavalle tasolle. Mutta niin ei tunnu olleen asianlaita. Tuloksena tästä on nyt, että Latvian sotilaalliset puolustusvoimat epäilemättä ovat melko lailla heikommat kuin Viron ja Liettuan.

Pysyäkseen oikeudessa en tahdo kieltää, etteikö viime ja kuluvana menoarviovuonna olisi kiinnitetty enemmän huomiota armeijan tarpeisiin kuin aikaisemmin. Menoarviossa on puolustustarkoituksiin ollut varattuna suurempia määriä kuin ennen; erilaisia sotatarvikkeita on huomattavassakin määrin hankittu tai ainakin tilattu; erikoinen "puolustusrahasto" on perustettu, j.n.e. Kaikkua tätä voi tietysti pitää hyvänä merkinä. Silti pysyy tosiseikkana, että aikaisempien vuosien laiminlyöntien seurauksena Latvian armeijan puolustusteho tätä nykyä on suhteellisen heikko, joten Virolla, joka Latvian kanssa on sotilasliitossa, epäilemättä on aihetta huolestumiseen.

Kuluneina vuosina Latviassa vallinnut välinpitämättömyys puolustusvoimien tarpeista onkin ei vain Virossa vaan monilla muillakin tahoilla herättänyt sen epäluulon, ettei maan armeijaa "im Ernstfall" ollenkaan ajateltaisikaan käyttää. Suuresti omiaan tukemaan tätä epäluuloa oli se seikka, että Tshekkoslovakian kriisin yhteydessä Latvia, kuten silloin tiedoitin, ei ryhtynyt minkäänlaisiin sotilaallisiin varovaisuus- tai valmiustoimenpiteisiin. Verrattain yleisesti arveltiin tämän johdosta Riian diplomaattipiireissä⁺⁾ että, mikäli Neuvostoliitto — jos sotilaallinen selkaus olisi syttynyt sen ja

^{+) Minäkin kuuluin niiden joukkoon, kuten silloisista raporteistani selvillekky.}

Saksan välillä — olisi Latvialta vaatinut läpimarssi- ja ylilento-oikeutta, uhaten sotilaallisilla voimakeinoilla hankkia^{ne} itselleen ellei niitä vapaaehtoisesti annettaisi, niin Latvia ratkaisevassa hetkessä ei olisi ryhtynyt aseelliseen vastarintaan, vaan olisi se arvattavasti tyytynyt esittämään Neuvostoliitolle jyrkän protestin ja maailmalle selittänyt, että se ylivoiman edessä oli ollut pakotettu väistymään ja vetämään sotajoukkonsa takaisin. — Mitä tästä olisi seurannut, jääköön tässä aprikoimatta.

Tärkeämpi kuin kysymys siitä, miten Latvia olisi menetellyt, jos sota olisi syttynyt viime syksynä ja mitkä seuraukset olisivat olleet Latvian mahdollisesta asennoitumisesta silloin, on kysymys siitä, miten Latvian voidaan otaksua menettelevän, jos vastaisuudessa tosi tulee eteen.

Tämän kysymyksen asettaminen on tietenkin aika lailla helpompi kuin vastaaminen siihen, vaikkakin, vastausta annettaessa, lähtökohtana voi pitää niitä merkkejä, jotka viime syyskuussa olivat havaittavissa ja joihin juuri sen vuoksi tässä olen viitannut. Mutta maailmassa ei mikään täydellisesti toistu. "Ensi kerralla" voi tilanne, Latvian kannalta arvosteltuna, niin hyvin sisäisesti kuin ulkonaisesti, niin poliittisesti kuin sotilaallisesti ja strateegisestikin, olla aivan toinen kuin viime syyskuussa, vallan toiset ja uudet tekijät voivat silloin olla ratkaisevasti vaikuttamassa Latvian kannanottoon. Niin ollen täytyy tarkoin varoa vetämästä liian varmoja johtopäätöksiä siitä, mikä viime syksynä tuntui olevan otaksuttavissa Latvian asennoitumiseen nähden sotatapauksessa.

Nimenomaan tähän varauten en kuitenkaan katso olevani, näistä asioista kerran kirjoittaessani, vetäytyä lausumasta arvelujani tulevaisuuden suhteen. Tulloon sen vuoksi tässä sano-

tuksi että minä, yhdessä monen tšekäläisen virkaveljeni kanssa, en voi olla pelkäämättä, että — jollei käänteentekeviä muutoksia jossakin ratkaisevassa suhteessa tapahdu — Latvia, toden ehkä tullessa kerran vastaisuudessa eteen, silloin saattaa toimia sillä tavoin kuin se, yllä olevan mukaan, luultavasti olisi menetellyt viime syksynä — toivoen siten syntyvässä tilanteessa ehkä voivansa pelastua siitä täydellisestä katastrofista, joka, inhimillisesti katsoen, heti seuraisi aseellisesta vastarinnasta.

Missä määrin tällainen toivo olisi oikeutettu, en tässä voi ruveta arvioimaan. Se tietäisi laskemista liian moneen tuntemattomaan tekijään. Sitä paitsi vaietkoon ulkopuolinen, kun kysymys on elämästä vai kuolemasta. Mielessä on näet pidettävä, että jos Baltianmaat kerran todella joutuvat Neuvostoliiton ja Saksan välisen sodan jalkoihin, niiden kohtalo ei voi jäädä muodostumatta mitä synkimmäksi. Tästä Latvian vastuunalaiset johtohenkilöt tietenkin ovat selvillä. Jos he maansa kohtalonhetkenä sen vuoksi asettuisivat kannalle, joka ehkä ulkopuolisen näkökulmalta voi tuntua oudoksuttavalta, mutta heidän silmissään ja heidän luulonsa mukaan tarjoaa ainakin jonkinlaisia, vaikka mitenkin pieniä selviytymisen mahdollisuuksia, niin syrjästäkatsojat eivät ole oikeutettuja moittimaan siten omaksettua asennetta — ~~eivän~~ riippumatta sen todellisista tuloksista, jotka vain perästäpäin tulevat selviämään.

Ministeri:

Eduard H. Fain

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riissa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Salus

7/1 1939.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 23/39, VI-b.

Riia SSA 7 P:NÄ tammi KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluva vuoden raportin

N° 2. Latvian ja Viron välisistä suhteista II.

Ministeri:

Edvard H. Taim

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Riia ssa 7 p:nä tammi kuuta 1939.

3/240 Val. X - 39

10/1-39

Asia: Latvian ja Viron
välisistä suhteista II.

5 C16

Riian-lähetystön viime raportissa yritin analysoida latvialais-virolaisten suhteiden vähemmän tyydyttävän laadun vakavinta syytä eli kysymystä Latvian puuttuvasta sotavalmiudesta. Toisiakin vakavanlaatuisia syitä on epäilemättä myöskin olemassa, kuten esim. taloudellisella alalla. Mutta Latvian ja Viron välien epäsuotuisaan tilaan on myötävaikuttamassa myös sellaisia syitä, jotka ulkopuolisen näkökulmalta arvosteltuina ovat melko lailla vähemmän vakavat, tai joita syrjästäkatsoja ei ainakaan voi ottaa yhtä vakavasti kuin asianomaiset itse molemmissa maissa, mutta jotka silti näyttelevät suurtakin osaa puheena olevassa suhteessa. Tarkoitin tällä lähinnä sitä moleminpuolista nurjamielisyyttä, joka niin silmiinpistävästi leimaa latvialaisten ja virolaisten johtohenkilöiden väliset henkilökohtaiset suhteet, kuten ministeri Hynninen myös korosti raportissaan N° 24, viime joulukuun 28 p:ltä.

Syynä tähän nurjamielisyyteen on tietenkin koko joukko erilaisia seikkoja—ensi sijassa asianomaisten mentaliteetin suuri eroavaisuus ja siitä johtuvat väärinkäsitykset ja loukkaantumiset. Mutta aivan erikoisesti tuntuu siltä kuin se inhimillinen ominaisuus, jonka nimi on kateus, primäärisessä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

muodossaan, tässä kaikessa näyttelisi sangen huomattavaa osaa. Eritoten on ministeri Munters joutunut tämän tunteen kohteeksi virolaiselta taholta. Näyttää siltä kuin Virossa ei olisi oikein voitu sulattaa Muntersin ulkopoliittisella aktiviteetillaan niin hyvin Kansainliiton piirissä kuin muuten ulkopolitiikan näyttämöllä saavuttamaa arvonantoa etevänä politiikkona ⁺), eikä hänen, lukuisilla ulkomaanmatkoillaan, voittamaansa laajaa sympatiaa miellyttävänä henkilönä — mikä kaikki kieltämättä on asettanut Viron ja sen ulkoasiainjohtajat varjoon.

Erittäin kuvaavana sekä tässä suhteessa että latvialais-virolaisille suhteille yleensä en voi olla ottamatta tähän seuraavaa "lennokasta" kirjoitusta eilispäivän "Rits"issä, joka kuten tunnettua on Latvian hallituksen toinen äänenkannattaja. Se kuvaa Latvian ja Viron nykyisiä välejä paremmin kuin pitkät selostukset.

"Rits" kirjoittaa näin:

"Me olemme jo tottuneet aika ajoittain näkemään Viron lehdistössä Latviaan kohdistettuja "paukkupanoräjähdyksiä". Onhan meillä vielä tuoreessa muistissa miten Viron lehdet vuosi sitten suorastaan kilpailivat keskenään tehdessään purevia huomautuksia ulkoasiainministerimme Rooman-matkan johdosta, vaikka Viron ulkoministerille oli etukäteen ilmoitettu tuosta matkasta, ja vaikka Viron lehdistö, muutamia kuukausia myöhemmin, mitä suurimmalla kiireellä pyrki käyttämään arvonimeä Etiopian Keisari joka vähää aikaisemmin Viron lehdistössä oli julistettu pannaan. Nyt ulkoministerimme Tanskan- ja Englannin-matka on jälleen aiheuttanut "sappitulehduksen".

Me olemme vaienneet - kuten tavallista - toivossa saada nähdä myrskyn pian tyyntyvän. Mutta "Paevaleht" palaa jälleen tämän vuoden ensi numerossaan Munters'in viime

⁺) Kts. esim. ministeri Gripenbergin raporttia № 76, 6/12 1938.

matkaan, joka loukkaa, kuten "Paevaleht" sanoo, virolaisten tunteita. Ystävämme virolaiset eivät varmaankaan usko, kun rehellisesti sanomme, että me emme voi ymmärtää heidän tunteitaan. Onko syynä koko asiaan se, että ministerimme on leikkiä laskien kertonut Tanskan sanomalehdistön edustajille, että legendan mukaan "Danebrog" olisi pudonnut taivaasta Latviaan jonnekin Valmieran lähistölle? Haluavatko virolaiset, että puutoamispaikka olisi ollut heidän alueellaan? Sen me myönnämme heille mielihyvin. - Mutta edempänä artikkelissaan kirjoittaa nimimerkki H.T., että meidän tulisi varoa tullisotaa Viron kanssa, sillä silloin ei meidän puolustusliittomme voisi enää toimia efektiivisesti. Tuontapaista puhetta voidaan pitää tykinlaukauksina varpusia vastaan, sillä on vaikeata käsittää, että voisi olla olemassa tullisotaa kahden valtion välillä, joita yhdistää kauppasopimus. Joskin kauppaneuvottelut, joita käytin ennen joulua, on täytynyt joksikin aikaa keskeyttää, ei siinä vielä ole mitään traagillista - riittääköön meille vain huomauttaa siitä, että neuvottelut olisivat varmasti sujuneet helpommin ja tuloksellisemmin, ellei Viro olisi poistanut balttilaista klausulia sopimuksestaan Suomen kanssa, neuvottelematta sitä Latvian kanssa.

Edellisen lisäksi otamme vielä muutamia lauseita "Paevaleht" in artikkelista kommentoimatta niitä millään tavoin: "Jos Latviassa ja Virolla on yhteinen kohtalo, ei olisi sallittava, että se riippuisi oikeista ja mielen äkillisistä muutoksista". Ja edelleen: "Balttianmaiden diplomatia ei saa antaa toisarvoisten tekijöiden pettää itseään".

Todellakin oikeata puhetta!", lopettaa "Rits".

Ministéri:

Edmund H. Paiv

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Palin

12/1 1939

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 61/39, VI-b.

Riia SSA 14 P:Ä TAMMI KUUTA 1939.

VIITTAUS: N

P:Ä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

5/240 väl. 3 39.
12/1-38
5 016
Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 3, Latvian ja Viron välit III.

Ministeri: *Edmunds Paviņš*

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Riiassa 13 p:nä tammi kuuta 19 39.

Asia: Latvian ja Viron välit III.

5/240 Sal. S 39.

12/1-39

5 C16

Parissa Riian-lähetystön viime raportissa ja sanomalehtikatsauksessa olen tehnyt selkoa niistä kirjoituksista, jotka Latvian taholla on julkaistu siinä räikeässä sanomalehtikiistassa, jota viime viikkoina on käyty Latvian ja Viron välillä, ja joka on ollut erittäin kuvaavaa näiden maiden välisille suhteille. Ministeri Hynninen on puolestaan selostanut virolaisissa lehdissä olleita kirjoituksia.

Syrjästäkatsoja ei ole voinut olla huolestumatta todetessaan sen repivän sävyn ja ne negatiiviset näkökohdat, jotka ovat leimanneet useimmat näistä kirjoituksista etenkin virolaisissa lehdissä. Vastakohtana niihin julkaisi tammikuun 10 p:nä Latvian eniten levinyt lehti "Jaunākās Ziņas" varsin asiallisen artikkelin, joka niin sävyltään kuin tarkoitukseltaan huomattavasti erosi useimmista aikaisemmista niin hyvin Latvian kuin Viron taholla julkaistuista, ja jossa vakavasti kehoitettiin molemmin puolin jättämään sikseen turhat kiistat sekä olemaan vahingoittamatta maiden välisiä suhteita itse asiassa vähäpätöisillä detaljeilla, jotka saattavat oleelliset seikat varjoon, olematta itse muuta kuin kateuden ja pahansuopaisuuden vahingollisia ilmauksia. Lehti kirjoittaa:

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

"Meidät on kohtalo määrännyt elämään naapureina, ja meidän molempien etu on olla ja pysyä hyvinä sopuisina naapureina. Tämän ovat kansamme täysin ymmärtäneet, siis meidän on turha ottaa liian vakavasti niitä artikkeleita, jotka viime aikoina ovat koettaneet herättää pahaa verta. Aivan varmaa on, että kiistely päättyy ystävällisiin vierailuihin ja molemminpuoliseen, väsymättömään allianssimme vahvistamiseen ja kehittämiseen.

Vielä muutama viikko sitten ei pienikään varjo langennut kansojemme välisiin suhteisiin. Mitä on siis tänä lyhyenä aikana tapahtunut? Mistä meitä moititaan? Ennen, kun meidän välillämme joskus oli kysymyksiä, jotka koskivat liiviläisten kohtelua Latviassa, virolaisia kouluja Latviassa tai muita vastaavanlaisia kysymyksiä, oli helpompi vastata kuin nyt.

Virolaislehdistön polemiikki alkoi sanomalla: "Liittomme Latvian kanssa ei ole olemassa kuin paperilla. Se täytyy tarkistaa ja konkretisoida". Vaikka me emme ole sitä mieltä, että liittomme ei olisi tarpeeksi hyvä ja vaikka emme tunne mitään epäluuloa Viroa kohtaan, meillä ei ole mitään mainittua ehdotusta vastaan. Sillä on aina hyvä vahvistaa kahden liittolaismaan suhteita, ja tehdä ne vielä kestävämmiksi, vielä sydämellisemmiksi. Oli kuitenkin luonnollista, että me odotimme ehdotusta siihen Viron taholta, mutta ehdotuksen sijasta saimme vain uusia moitteita ja valituksia. Väitökseen, että Viron ja Latvian puolustusliitto olisi liitto ilman liittolaisia, ja että Viro ja Suomi taas olisivat liittolaisia ilman liittoa, vastamme vain: ei jokainen sanaleikki sisällä totuutta. Jos virolais-suomalaiset suhteet todellakin ovat sydämellisemmät kuin virolais-latvialaiset suhteet, sitä parempi. Se tuottaa meille vain vilpittömää mielihyvää.

Se, että liittolaisellamme on niin hyvät suhteet Suomeen, ystävä-kansaamme, on täysin meidänkin etujemme mukaista. Senvuoksi meillä ei ole siitä mitään pahaa sanottavaa.

Viime päivinä on Viron lehdistö tehnyt jälleen uusia moitteita. Tällä kertaa ne koskevat kaupallisia suhteita. Huolimatta siitä, näin kirjoittavat Viron lehdet, että puolustusliittomme solmimishetkenä 1923 maiden välisen tulliuunionin katsottiin kuuluvan oleellisena osana liittoon, ei vielä ole päästy väli-aikaista kauppasopimusta pidemmälle. Sen johdosta puolustusliittokin on näin ollen jäänyt vaillinaiseksi, koska siihen kuulunut oleellinen osa, tulliuunioni, on jäänyt toteuttamatta.

Tosiasia kuitenkin on, että vuonna 1923 meillä oli vain muutaman vuoden käytännöllinen valtiokokemus takanamme ja luulimme, että tulliuunionin luomiseen tarvittaisiin vain tahtoa lopun mennessä omalla painollaan, mutta asia ei ollutkaan niin helppo toteuttaa kuin me olimme luulleet. Tämä on varsin ymmärrettävää, kun ajattelee miten samanlaiselle pohjalle Latvian ja Viron talouselämä rakentuu. Molempien maiden tuottaessa ja viessä suunnilleen samoja tavaroita ei niiden keskenäisen tavara-vaihdon laajentaminen ole niinkään helppoa.

Molemmat maat ovat kuitenkin tehneet kaikkensa laajentaakseen ja syventääkseen maiden välisiä kaupallisia suhteita. Sitä todistavat ne lukuisat neuvottelut, joita on pidetty milloin Riiassa, milloin Tallinnassa. Mutta huolimatta siitä, että neuvoteltiin, koeteltiin uusia metoodeja, modifioitiin niitä jälleen j.n.e., osoittivat vuodet, että kaupallisten suhteiden laajentaminen ei ollut helppoa, ja että tulliuunionin ihanteen toteuttaminen oli odottamattoman vaikea ratkaista. Mutta että näin on, se ei suinkaan saa olla aiheena moitteisiin, päinvastoin

tuo ainainen pyrkimys paremman tien löytämiseen on todistuksena vilpittömästä halusta saada aikaan mahdollisimman hyvä ratkaisu vaikeissakin olosuhteissa. Se on todistus siitä, että kansamme ovat läheisesti toisiinsa liitetyt kohtalon sitein - muutenhan olisimme jo aikoja sitten tyytyneet enemmän tai vähemmän tyydyttävään kauppasopimukseen.

Jos kuitenkin joku uskaltaa väittää, että käynnissä olevat kauppaneuvottelut tai yleensä kaupalliset suhteemme saattavat käydä vaarallisiksi puolustusliitollemme, olemme jyrkästi eri mieltä. Poliittisista sopimuksista sinänsä ei aina tarvitse olla välitöntä taloudellista hyötyä. Minkä arvoinen olisi liittomme, liitto, joka yhdistää kaksi vapaata kansaa elämässä ja kuolemassa, jos se riippuisi taloudellisista seikoista, jotka vuorostaan ovat kulloinkin vallitsevasta markkinatilanteesta riippuvaisia? On jo korkea aika poistaa liittosopimuksestamme kaikki toisarvoiset seikat, niin tärkeitä kuin ne voivatkin olla. Järjestäkäämme ne erikseen. Puolustusliittomme, joka perustuu verellä vahvistettuun aseveljeyteen, on säilytettävä sädekehänsä himmentymättömänä.

Puolustusliittomme olemassaoloaikana olemme oppineet paljon. Neuvotteluja on pidetty milloin Tallinnassa, milloin Riissa, ja meillä on ollut tilaisuus havaita miten niin hyvin virallaisen valtiomiehen, sanomalehtimiehen kuin tavallisen kansanmiehen ajatukset vastaavat tarkalleen meidän ajatuksiamme. Jos me nyt määrättyissä lehdissä luemme merkityksetöntä lörpöttelyä, emme suinkaan saa menettää sen vuoksi tasapainoamme! Miten monasti olemme keskeisissä neuvotteluissamme valittaneet turhaa, hillitöntä polemiikkiä, joka tavallisesti jättää oleeclisen syrjään ja kiistelee vähäpätöisistä pikkuseikoista. Olemme olleet yhtä mieltä siitä,

että noista kateuden ja pahansuopaisuuden ilmauksista on tehtävä loppu. Ne ovat suorastaan vaarallisia saattaessaan suuren yleisön unohtamaan tärkeät, ratkaisua vaativat asiat pikkuseikkojen vuoksi. Neuvotelkaamme sotilas-, kauppaa- y.m. asioista, älkäämme hävittäkö vaan rakentakaamme jotakin pysyväistä. — Me toivomme, että nämä vakavat sanat kuullaan, ja että ne johtavat uudelle paremmalle tielle."

Ministeri: *Edmund H. Tain*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Tolst

20/1 1939.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 82/39, VI-b.

Riia SSA 20 P: NÄ tammi KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY nro

VIITTAUS: D. U. M. / 19

6/240 Val 2-39
23/1-39
5 C/16

Ulkoasiainministeriölle

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

№ 4, Vielä latvialais-virolaisista väleistä.

Ministeri: *Edvard H. Paivi*

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Riia ssa 20 p:nä tammi kuuta 1939.

6 240 Pal 39

Asia: Vielä latvialais-virolaisista
väleistä.

23/1-39

5 C 16

Sen lisäksi mitä eri raporteissa ja sanomalehti-katsauksissa viime aikoina olen otsakeasiasta kerjonut, haluan tässä tiedottaa eräästä lausunnosta, jonka muuan korkeassa asemassa oleva latvialainen henkilö teki minulle eilen, ja joka erittäin sattuvasti kuvaa sitä ylimielistä tapaa, jolla Latvian johtavissa piireissä suhtaudutaan tähän kysymykseen. Jouduttuamme muita asioita ensin koskeneessa keskustelussamme puhumaan siitä peittelemättömästä tyytymättömyydestä, joka niin hyvin kenraali Laidonerin julkisten lausuntojen kuin virolaisten lehtien kirjoitusten mukaan Viressä vallitsee Latvian ja Viron nykyisiin väleihin niin suhteessa kuin toisessakin, lausui puhuttelemani henkilö sanasanallisesti seuraavaa:

"Das ist Alles nicht ernst zu nehmen; wir nehmen es auch vollkommen kaltblütig. In Bälde wird sich das Alles von selbst wieder aplaniert haben. Es sind nur estnische Minderwertigkeitskomplexe, die immer von Zeit zu Zeit in dieser Weise abreagiert werden müssen."

Ministeri:

Eduard H. Paan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaadestuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadestuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riian olevan lähetysten raportti n:o 5

Ministeriö Palin

27/1 1939

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 124/39, VI-b.

Riia SSA 27 P:NÄ tammi KUUTA 1939.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
7/241 Sal. S. 39.
20/1-39
5 C16

..... Ulkoasiainministeriölle

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetyksen kuluvan vuoden raportin

N° 5, Latvian ja Viron välit V.

Ministeri:

Edvard H. Paal

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Riia ssa 27 p:nä tammi kuuta 1939.

9/241 Pal. S. 39.

27/1-39

Asia: Latvian ja Viron välit V.

5 0/16

Tavateessani eilen ulkoministeri Muntersin ensi kerran hänen palattuaan Genève'istä kaksi päivää sitten, otti hän kanssani puheeksi Latvian ja Viron nykyiset välit, lausuen huolestumisensa siitä kovin "pahasta tuulesta", joka nyt valitsee toisella puolella rajaa, ja ilmituoden valittelunsa siitä, että eräät suomalaiset lehtikirjoitukset olivat antaneet niin epämieluisia virikettä viimeaikaiseen sanomalehtikamppailuun Latvian ja Viron välillä. Hän väitti, ettei Latvian hallituksen taholla yleensä ollut kiinnitetty sanottavampaa huomiota virolaisten lehtien mielenpurkauksiin ja syytöksiin. Ainoastaan kenraali Laidonerin itsesigneeraamaan artikkeliin oli luonnollisesti omistettu kaikki se huomio, jonka se ansaitsi. Laidonerin kirjoituksen loppusanojen johdosta että "liittosuhte Latviaan vaatii selvittämistä ja järjestelyä" oli Latvian hallitus, Muntersin mukaan, heti ehdottanut, että Latvian yleisesikunnan päällikkö saapuisi Tallinnaan neuvottelemaan sikäläisen virkaveljensä kanssa, taikka — jollei tätä Viron taholta pidettäisi riittävänä — itse sotaministeri, kenraali Balodis saapuisi Viroon (Valkaan) neuvottelemaan suoraan kenraali Laidonerin kanssa, hänen vaatimastaan latvialais-virolaisen liittosuhteen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

selvittämisestä ja järjestelystä.

Mietittyään tätä Latvian ehdotusta jonkin aikaa, oli, Muntersin kertoman mukaan, Viron hallitus, oudoksuttavasti kyllä vastannut, ettei se puolestaan pidä Latvian ehdottamia kohtauksia Latvian ja Viron johtavien sotilashenkilöiden välillä tarpeen vaatimina, koska sen mielestä Latvian ja Viron puolustussopimus ei sotilaallisessa suhteessa anna toivomuksille sijaa.

"Tätä Laidonerin kirjoituksen jälkeen aika lailla hämmästyttävää vastausta" lisäsi Munters, "ei voitane ymmärtää muuten kuin, että Virossa katsotaan sotilasliittomme jättävän poliittisessa suhteessa toivomisen varaa. Näin ollen jää nähtäväksi, mitä Selterillä saattaa olla minulle sanottavana, kun ensi kerran tavataan. Puolestamme olemme, ~~kehneet~~ ehdottamalla neuvotteluja, tehneet voitavamme sotilasliittoamme koskevan tärkeän kysymyksen saattamiseksi selville vesille."

Saadakseni mahdollisesti täydentäviä tietoja Viron taholta, kysyin eilen illalla ohimennen ministeri Rebaselta, tuleeko kuulemani mukaan suunnitellusta kohtauksesta Latvian ja Viron korkeimpien sotilashenkilöiden kesken todella jotakin, hän ensiksi, voimatta peittää hämmästystään, kysyi, miten minä olin tietoinen asiasta. Jätettyäni luonnollisesti vastaamatta tähän hänen kysymyksiinsä, hän vain lyhyesti, tapansa mukaan, tokaisi: "se ei ole tarpeellista."

Ministeri:

Eduard M. Paim

5/10/1939

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riessä olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeriö Palin

8/2 1939

Min. / pol.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 179/39, VI-b.

Riia SSA 8 P.NÄ helmi KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P.NÄ KUUTA 19 P.TTY nro

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluva vuoden raportin

N° 8, Baltianmaiden ulkoministerien IX konferenssi.

Ministeri:

Edvard H. Taim

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Riia ssa 8 p:nä helmi kuuta 19 39.

12 241 4. 5 - 39.

1072 - 39 2

Asia: Baltianmaiden ulkoministerien

IX konferenssi.

5 C16

Baltianmaiden ulkoministerien viime konferenssista, joka pidettiin Kaunasissa kuluvaan kuun 1 - 3 p:nä, on, asiallisessa suhteessa, vielä vähemmän kerrottavaa kuin aikaisemmista. Tärkein toteamus sitä arvosteltaessa on, että konferenssin leimasi se tyytymättömyys Baltianmaiden tähänastiseen yhteistyöhön ja sen tuloksiin, joka vallinnee Virossa.

Kysyessäni Viron ministeriltä Rebaselta, mitä konferenssista oli kerrottavissa ja mihin konkreettisiin tuloksiin siinä oli päästy, hän vain nauroi ivallisesti ja sanoi: "Kerrottavissa ei ole ensinkään mitään asiallista eikä ainoakaan positiiviseen, konkreettiseen tulokseen päästy — ellei sellaiseksi lasketa sitä tosiseikkaa, että me virolaiset saimme toivomuksemme läpiviedyksi mitä tulee konferenssien pitämiseen vastaisuudessa: Tähän asti on, kuten tunnettua, vuosittain pidetty kolme konferenssia. Nyt päätettiin, että vastedes vuodessa säännöllisesti pidetään vain yksi varsinainen konferenssi — sen ulkoministerien neuvottelutilaisuuden lisäksi, joka Kansainliiton yleiskokouksen yhteydessä aina heille tarjoutuu. — Positiivisena tuloksena pitänevät sitä paitsi Latvia ja Liettua", lisäsi Rebane "sitä seikkaa, että fasaadi saatiin ainakin ulos-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

päin säilytetyksi sen kautta, että viralliseen kommunikaraan onnistuttiin sisällyttämään fraasi, jonka mukaan "yhteistyö kolmen balttilaisen valtion välillä on viime vuoden kuluessa syventynyt ja että nyt päättynyt konferenssi on antanut tälle yhteistyölle uutta virikettä."

Asettaessani ulkoministeri Muntersille saman kysymyksen kuin ministeri Rebaselle, oli Munters kovin pidättyväinen ja vastasi vain: "Kyllä puolestani olen kutakuinkin tyytyväinen — mutta tiedäthän, että olen sangen vaatimaton. Joka tapauksessa saatoin vissillä helpotuksella todeta, että virolaisten huono tuuli ei ollut niin paha, kuin olisi saattanut uskoa. Ainakin muutamien esillä olleiden kysymyksiä suhteen he jopa osoittivat positiivista kiinnostusta".

Kysyessäni Muntersilta, oliko ehkä kysymys Latvian ja Viron puolustusliitosta ollut hänen ja ulkoministeri Selterin kahdenkeskeisten keskustelujen kohteena, hän kielsi tämän, sanoen: "Kun Viro ei suostunut ehdotukseemme neuvotteluista suoraan vastuunalaisten sotilashenkilöiden välillä ^{*)}, minulla ei ollut syytä palata asiaan, eikä Selter puolestaan ottanut sitä puheeksi."

Tarkastettaessa konferenssin salaista päättöpöytäkirjaa — jonka Munters kuten tavallisesti minulle luottamuksellisesti jätti, ja joka tähän oheenliitetään jäljennöksenä — löytää siitä kuitenkin kaksi kohtaa, jotka ovat positiivisemmat kuin mitä luulisi Rebasen ja Muntersin lausuntojen perusteella. Tarkoitan ensiksi kohdan "Ad II,1" toista kappaletta, jossa sanotaan

"Puolueettomuus-orientointi Baltianmaiden ulkopoli-

*) Kts. Riian-lähetystön rap. № 5, 27/I 1939.

tiikassa hyväksyttiin kunkin kolmen maan etuja parhaiten vastavaksi. Kaikki kolme ministeriä olivat yksimielisiä siitä, että mainittu orientointi muodostaa Baltianmaiden osan työssä rauhan hyväksi, rauhan johon ne ovat syvästi kiintyneet ja jonka puolesta ne ovat päättäneet toimia solidaarisessa yhteistyössä, yhteisymmärryksessä kaikkien maitten kanssa."

Sitä paitsi on mielestäni merkille pantava päätöspöytäkirjan kohta "Ad II,2", jonka mukaan Baltianmaat ovat ~~xxx~~ päättäneet ryhtyä tutkimaan samanlaisen taloudellisen sotavalmiuden mahdollisuuksia Baltianmaiden välillä kuin se, mikä jo jokin aika on ollut neuvottelujen esineenä Pohjoismaiden kesken.

Konferenssin yhteydessä pidetyistä puheista ja annetuista haastatteluista en katso olevan syytä tehdä selkoa, ne kun kaikki sisältävät yksinomaan enemmän tai vähemmän tyhjiä fraaseja.

Ministeri:

Eduard Hj. Taimi

R é s o l u t i o n s

adoptées par la IX-ème Conférence des Ministres
des Affaires Etrangères,
tenue à Kaunas les 1er, 2 et 3 Février 1939.

Ad I.

Après avoir entendu le rapport du Ministre des Affaires Etrangères de Lettonie relatif à l'exécution des décisions prises à la VIII-ème Conférence des trois Ministres, tenue à Riga les 10, 11 et 12 Juin 1938, la neuvième Conférence est unanime à remercier le Président en exercice du travail accompli par lui dans l'intervalle des deux Conférences, ainsi que du rapport circonstancié qu'il en a voulu lui présenter.

Ad II.1.

La rencontre des Ministres des Affaires Etrangères d'Estonie de Lettonie et de Lithuanie qui vient d'avoir lieu à Kaunas, à l'occasion de la IX-ème Conférence Baltique, a fourni l'opportunité d'un échange de vues sur les relations mutuelles entre leurs pays ainsi que sur la situation internationale et tout spécialement sur celle dans la région qui les intéresse le plus.

L'orientation de neutralité dans leur politique extérieure a été reconnue comme répondant le mieux aux intérêts de leurs trois pays. Les trois Ministres ont été unanimes de considérer de plus que cette orientation constitue leur contribution à l'oeuvre de paix, à laquelle ils restent fermement attachés et pour laquelle ils sont décidés de collaborer, dans un esprit de solidarité, et d'accord avec tous les pays intéressés.

Les trois Ministres constatent avec satisfaction que cette collaboration entre leurs pays s'est approfondie au cours de la

dernière année et que la présente Conférence lui a donné une impulsion nouvelle.

Ad II.2.

Considérant que la situation d'un Etat neutre exige des efforts préparatoires dès le temps de paix dans le domaine économique, les trois Ministres des Affaires Etrangères ont décidé d'instituer un comité spécial d'experts, devant se réunir selon le besoin et dont le but sera:

1) d'éclaircir quels sont les produits d'origine nationale que l'Estonie, la Lithuanie et la Lettonie seraient à même de fournir l'une à l'autre dans le cas où en raison des circonstances internationales exceptionnelles l'arrivage des produits mentionnés des pays tiers deviendrait difficile ou impossible,

2) d'éclaircir les questions de transport et de transit en connexion avec la tâche prévue au point précédent.

Ad III.2.a.

La Conférence constate que, en ce qui concerne la ratification du protocole relatif aux amendements au préambule et aux articles 1, 4 et 5 ainsi qu'à l'annexe du Pacte de la Société des Nations, la Lettonie a ratifié ledit protocole le 10 janvier 1939, la Lithuanie est prête à cette ratification et l'Estonie l'a déjà soumis au Parlement.

Ad III.3.a.

La Conférence constate que chacun des trois Pays, au cas de son adhésion à l'Acte International de Coopération Intellectuelle, ne s'engagera pas à soutenir l'Institut de Coopération Intellectuelle qu'avec une unité de contribution.

Ad III.3.b.

La Conférence prend acte des communications faites par Son Excellence Monsieur le Ministre des Affaires Etrangères de Lettonie sur les Conférences régionales des Commissions Nationales des Pays Baltes et Nordiques tenues en 1937 et en 1938 à Helsinki et à Riga.

Ad III.4.

La Conférence, après avoir pris connaissance de l'état actuel des travaux du Bureau des juristes des Etats Baltiques, constate que la section nationale d'Estonie se propose de convoquer la réunion plénière du Bureau des juristes dans le courant de l'été 1939.

Ad III.5.

Tout en n'affectant en rien les traditions généralement établies entre les trois Pays en ce qui concerne le mode de célébration des anniversaires de leur indépendance, la Conférence est tombée d'accord que le prochain envoi des délégations officielles gouvernementales aux fêtes de ces anniversaires aura lieu à l'occasion de la célébration de leurs XXV-èmes anniversaires.

Ad III.6.

Les trois Ministres sont tombés d'accord de se réunir en X-ème Conférence lors de la XX-ème Assemblée ordinaire de la Société des Nations à Genève en septembre 1939, sous la présidence du Ministre des Affaires Etrangères de Lithuanie, Président en exercice.

La XI-ème Conférence aura lieu à Tallinn au mois de mars 1940.

Si l'exécution des résolutions prises à la IX-ème Conférence nécessitera une réunion des trois Ministres dans l'intervalle de la IX-ème et de la X-ème Conférence, celle-ci sera convoquée, sur la demande d'un des trois Ministres, par le Ministre des Affaires Etrangères de Lithuanie.

Kaunas, le 3 Février 1939.

V. Munters. K. Selter. J. Urbšys.

Ulkoministeriö

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeriö Pöytäkirja

24/2-1939.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 258/39, VI-b.

RIIA SSA 24 P:NÄ helmi KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY nro

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministe-
riölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 10, Latvian ja Viron liittosuhteista.

Ministeri:

Pavel H. Taim

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Riia ssa 24 p:nä helmi kuuta 1939.

16/242 Pol. S. 39.

Asia: Latvian ja Viron liitto-
suhteista.

5 C16

Tavatessani eilen erällä päivällisillä Viron takäläisen lähettilään, ministeri Rebasen, otin hänen kanssansa puheeksi ulkoministeri Muntersin kutsumisen Tallinnaan Viron itenäisyyspäiväksi, josta jo toissapäivänä kirjoitin Kaunasin-lähetystön tämän vuoden raportissa № 5. Ministeri Rebane, joka myöhemmin illalla oli poikkeuksellisen puheliaalla ja avomielisellä tuulella, kertoi silloin seuraavaa:

"Ministeri Muntersin kutsumisella Tallinnaan on kaksi tarkoituksena. Ensiksi tahdomme Virossa sillä alleviivata sitä erikoista liittosuhdetta, joka on olemassa Viron ja Latvian välillä. Toiseksi toivomme, että niissä kahdenkeskisissä keskusteluissa, joihin Muntersilla tulee olemaan tilaisuus niin hyvin presidentti Pätsin kuin kenraali Laidonerin ja ulkoministeri Selterin kanssa, eräät meidän kahta maattamme koskevat selvitystä kaipaavat kysymykset voidaan saada helpommin selvitettyiksi kuin tavallista diplomaattista tietä, jota käyttäen emme tähän asti ole päässeet pitkälle.

Sitä vastoin Muntersin kutsuminen ei tiedä mitään erikoista elettä häntä kohtaan henkilökohtaisesti. Hän on vain kutsuttu Latvian nyt toimivana ulkoministerinä.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Hänen kutsumisensa ei myöskään ole ristiriidassa niiden pyrkimystemme kanssa," sanoi Rebane, "jotka ilmenivät siinä, että Baltianmaiden viime ulkoministerikonferenssissa ehdotimme, ettei näitä konferensseja vastedes pidettäisi yhtä usein kuin tähän saakka, ja ettei itsenäisyyspäiväjuhliin enää, kuten tähän asti, joka vuosi lähetettäisi hallitusten virallisia edustajia. Me pyrimme näet Virossa Baltianmaiden yhteistyön todelliseen efektiivisoimiseen. Tiheät ulkoministerikonferenssit ja hallitusdelegatioiden lähettäminen itsenäisyysjuhliin eivät siinä suhteessa ol- lenkaan ole vastanneet tarkoitustaan. Suurella koneistolla varustetuissa ulkoministerikonferensseissa emme juuri koskaan ole päässeet perinpohjaisesti pohtimaan maittemme välisiä, meitä suoraan koskevia tärkeitä kysymyksiä, vaan on aika niissä kulunut esitelmien kuuntelemiseen Abessinista ja Kiinasta, Espanjasta ja Tunisista, sekä juhla-aterioiden syömiseen ja läsnäoloon suurissa vastaanotoissa. Niinpä näissä konferensseissa ei olekaan päästy sanottaviin tuloksiin niissä konkreettisissa poliittisissa asioissa, jotka suoraan kiinnostavat meitä.- Ja ihan turhaksi, käytännölliseltä kannalta katsoen, on osoittautunut viime vuosina tavaksi tullut jonkun hallituksenjäsenen lähettäminen muiden maiden itsenäisyysjuhliin suuren lähetyskunnan etunenässä.

Nyt ovat sitä vastoin Viro ja Latvia, jotka puolustusliitto yhdistää, päättäneet, että niiden itsenäisyysjuhlien yhteydessä näiden maiden ulkoministerit itse vuorotellen käyvät toistensa luona, oleskellen toisessa maassa jonkin päivän ennen juhlia tai niiden jälkeen, saadakseen siten tilaisuuden suora- naisesti kahdenkeskisiin ja asiallisiin keskusteluihin toisen maan johtohenkilöiden kanssa."

Kysyessäni ministeri Rebaselta, mitkä asiat ministe-

ri Muntersin nyt vieraillessa Tallinnassa lähinnä joutuvat pohdinnan alaisiksi, vastasi Rebane: "Kauppasopimuksemme ja puolustusliittomme."

Yrittäessäni saada tietää yksityiskohtia kauppasopimusasiassa, kävi Rebane pidättyväiseksi, eikä tahtonut sanoa muuta, kuin että niin kauan kuin lisäkauppasopimus Suomen kanssa on voimassa, klausuli-asiaan ei kosketa, mutta että kun sanotun sopimuksen voimassaoloaika ensi syksynä on mennyt umpeen, muutoksia tilanteeseen on aikaansaettava, Latvian täytyessä päästä nauttimaan samoista eduista kuin Suomi.

Sotilasliitosta Rebane taasen lausui, että se kiellettyä jättää toivomisen varaa. Haluamatta mennä yksityiskohtiin hän, esimerkkinä, vain tahtoi viitata siihen, että vaikkakin sopimuksen mukaisesti Viron ja Latvian yleisesikuntapäällikköiden on käytävä toistensa luona säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa, Viron yleisesikunnan päällikköä ei ole kutsuttu Latviaan sen jälkeen kuin Latvian yleisesikunnan päällikkö, kenraali Hartmanis, n. kaksi vuotta sitten kävi Tallinnassa. "Täten on luonnollista", lisäsi Rebane, "ettemme suostuneet Latvian äskeiseen ehdotukseen Hartmanisin käynnistä Tallinnassa. Eikä myöskään kenraali Balodisin matkaan Valkaan. Päästäksemme tuloksiin niissä puolustusliittoamme koskevilla kysymyksillä, jotka mielestämme kaipaavat selvitystä, haluaisimme itse asiassa — avoimesti sanoen — että presidentti Ulmanis itse kävisi luonamme. Mutta hän ei halua tulla. Kutsuihimme on vastattu suorastaan epäkohteliaasti. Kaikesta päättäen Munters ei tahdo päästä häntä luoksemme, arvatavasti peläten, että silloin yrittäisimme saada ukko Ulmaniksen ylipuhutuksi panemaan Muntersin virastaan! — Joka tapauksessa tulee", lisäsi Rebane, "kysymys Ulmaniksen käynnistä Tal-

linnassa, luullakseni, olemaan tärkein kysymys Muntersin nyt ta-
 pahtuvissa keskusteluissa Tallinnassa."

Tämä Viron pyrkimys saada Ulmanis käymään — en-
 simmäisenä — virallisella käynnillä Tallinnassa — mistä Re-
 bane niin avoimesti puhui — on tietenkin suurelta osalta pres-
 tige-kysymys. Mutta mikäli toiselta taholta olen saanut tietää
 — ja se valaisee mielenkiintoisella tavalla Rebasen ylläkerrot-
 tuja lausuntoja — lienee asianlaita asiallisessakin suhteessa
 niin, että siihen latvialais-virolaisen puolustusliiton "selvityk-
 seen", johon Viro pyrkii, ei todella ole mahdollista päästä
 neuvottelujen kautta sotilasjohtojen välillä, koska se kohta, josta
 kenkä puristaa, koskenee juuri puolustusliittosopimuksessa ole-
 via määräyksiä ylimmästä yhteisestä sotilasjohdosta sodan sattues-
 sa. Nykyisten määräysten mukaan pitäisi, tietojeni mukaan, Lat-
 vian saada asettaa yhteinen ylipäällikkö, Viron taasen yhteinen
 yleisesikuntapäällikkö. Tähän kenraali Laidoner nyt tahtoisi saa-
 da aikaan muutoksia sikäli, että Viro saisi asettaa ylipäällikör
— se on hänet itsensä. Että tähän ei ole mahdollista päästä
 neuvottelujen kautta Viron ja Latvian sotilasjohtojen välillä, on
 itsestään selvää. Sen vuoksi Viro välttää niitä, Ainoana mah-
 dollisuutena ovat tietenkin suorat keskustelut Pätsin ja Ulmanik-
 sen välillä. Mutta sellaisia Latvia puolestaan tahtoo välttää,
 koska se luonnollisesti ei halua muutoksia nykyisiin määräyksiin.

Ministeri:

Eduard G. Paas

*Polkuvuori
Kopioitu
Ministeriön*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C16

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 20

Ministeriö Talin

1/4 1939

Min. / Pd.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 412/39, VI-b.

Riia Ssa 1 P:NA huhti KUUTA 19. 39.

VIITTAUS:

P:NA KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
20/244 Pal 1. 1939.		
4/4-39		
RYHMÄ	LO. IS	OSA
5	C16	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystö kuluvan vuoden raportin

N° 20, Memelin kysymyksen ratkaisu V.

Ministeri:

Eduard H. Faain

Min. / Pol.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

KIRJELMÄ n:o 412/39, VI-b.

Riia SSA 1 P:nÄ huhti KUUTA 19. 39.

VIITTAUS:

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
30 / 244 Sal D. 1939.		
4/4-39		
RYHMÄ	LUK. TO	ASIA
5	C16	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystö kuluva vuoden raportin

N° 20, Memelin kysymyksen ratkaisu V.

Ministeri:

Edvard H. Finin

RUIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Riia ssa 1 p:nä huhti kuuta 19 39.

Asia: Memelin kysymyksen ratkaisu

V.

20/4/39		244	29
4/4-39			
RUIA	OKA 13	RIA	
8	E16		

Toimittaessani oheisena Ministeriölle Liettuan ja Saksan välillä maaliskuun 22 p:nä solmitun, Memelin luovuttamista koskevan sopimuksen virallisen tekstin, olen alla yrittävä arvostella sen poliittisia ja taloudellisia seurauksia Liettualle. Olen tällöin tietoinen siitä, että tämä yritys saattaa olla enenaikainen, koska sopimus sellaisenaan on vain paljas runko, ja että tilannetta ja tulevaisuutta voi suuremmalla varmuudella arvostella vasta kun pääsopimuksen edellyttämät ja sitä täydentävät lisäsopimukset on saatu solmituiksi. Olosuhteiden täten vaatimalla pidättyväsyydellä haluan kuitenkin jo nyt, asian mielenkiintoisuuden vuoksi, tehdä ne kommentaarit, jotka tällä hetkellä ovat mahdolliset.

Alkuhuomautuksena on minun tällöin alleviivattava lähteväni siitä, että niin hyvin Saksan kuin Liettuan taholla aiotaan kunnioittaa sanotun sopimuksen määräyksiä. Tämän olettamuksen oikeaperäisyys saattaa ehkä viime aikojen kokemusten perusteella olla kyseenalainen. Puolestani en tietenkään uskalla väittää, ettei puheena olevan sopimuksen tarkoituksena Saksan puolesta olisi vain silmänlumeen luominen, ja ettei se niin ollen todellisuudessa merkitsisi ainoastaan etappia Saksan tiellä itään.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

päin. Siltä varalta, että näin olisi asianlaita, voin rajoittua huomautukseen, että, kaikista merkeistä päättäen, Liettua tulee ryhtymään kaikkeen siihen aseelliseen vastarintaan, johon se pysyy, jos saksalaiset sotajoukot tunkeutuvat Memelin alueen rajan yli Liettuaan, aivan katsomatta tällaisen vastarinnan tuloksiin. - Tässä jätän kuitenkin, kuten sanottu, tämän mahdollisuuden syrjään.

x

x

x

Mitä sopimuksen ensimmäiseen artiklaan tulee, tyydyn lyhyeen yhteenvetoon siitä, mitä Memelin kysymystä koskevissa eri raporteissa alusta alkaen olen tehostanut, eli toteamaan, että Memelin alueen jälleenliittyminen Saksaan jo kauan oli ollut vain ajankysymys, että Liettuassa viime syksystä saakka oli valmistauduttu sen tapahtumiseen aivan lähiaikoina, että Saksan historiallinen, kansallinen, poliittinen ja moraalinenkin oikeus Memeliin kiellettyä oli suurempi kuin Liettuan, että Liettua pääsi tästä sitä vaikeasti rasittaneesta ongelmasta melko lailla helpommin ja edullisemmin kuin mitä oli uskallettu odottaa, ja että Memelin kysymyksen täten tapahtumeen ratkaisun kantavuus ulottuu melkoisesti ja yli Liettuan kohtalon.

Sopimuksen toisessa artiklassa säännöstellään vain itse luovutuksen modaliteetteja, joten se tässä voi jäädä käsittelemättä.

Kolmannessa artiklassa myönnetään Liettualle vapaasatama-alue Memelissä taloudelliseksi kompensatioksi suvereniteetin menettamisestä. Tähän artiklaan kuuluvassa liitteessä vahvistetaan tämän vapaasatama-alueen luomisen ja käytön perustat. Pääpiirteisään tuntuvat Liettuan intressit siinä tulleen kohtuullisesti huomioonotetuiksi. Siitä, minkälaiseksi tilanne käytännössä muodostuu,

ei tietenkään vielä voi sanoa mitään varmuudella. Ilmeistä on, että Saksa eri syistä on sangen kiinnostunut siihen, että Liettuan vienti mahdollisimman täydellisesti tapahtuu Memelin kautta. Liettualle taasen Memel tietysti on lähin ja luonnollisin vientisatama. Mutta katsoen siihen, että Saksa milloin tahansa voi katkaista Liettuan rautatieyhteyden Memeliin, tulee Liettua kuitenkin yrittämään pidättää itselleen mahdollisimman vapaat kädet. Missä määrin tämä on onnistuva, tullaan näkemään vasta kun kuulemma pääasiaisen jälkeen aloitettavat taloudelliset neuvottelut Liettuan ja Saksan välillä ovat päättyneet. Myöskin vasta silloin on oleva konstatoitavissa, millaisiksi liettualais-saksalaiset kauppasuhteet vastaisuudessa todella muodostuvat. Tässä tulkoon vain viitatuksi liikkeellä oleviin väitteisiin, että Saksa aikosi yrittää pakottaa Liettuan sitoutumaan myymään Saksalle kaikki maastavietävän pekoniinsa, voinsa ja juustonsa ja sitä paitsi solmimaan tulliliitonkin Saksan kanssa!

Toistaiseksi voi todeta ainoastaan sen, että Memelin luovutus ei voi jäädä syvästi vaikuttamatta Liettuan talouselämän ja ulkomaankaupan struktuuriin. Onhan itsestään selvää, että ainoan oman sataman menettäminen ja siitä syntyvä riippuvaisuus naapureista jo semmoisenaan on tuntuvasti vaikuttava maan taloudelliseen asemaan, etenkin kun otetaan huomioon, että tähän saakka 4/5 osaa Liettuan ulkomaankaupasta tapahtui Memelin kautta. Lisäksi tulee, että Memelin alueella sijaitisi yli kolmasosa Liettuan koko teollisuudesta — pääasiassa elintarve-, tekstiili- ja puuteollisuuslaitoksia. Syvälle käyviä muutoksia ei niin ollen ole vältettävissä Liettuan tuotannossa ja Liettuan viennissä ja tuonnissa. Mitään epäilyksiä ei tietenkään ole siitä, etteikö Saksa tule käyttämään tätä sen tahallisesti aiheuttamaa

tilaisuutta hyväkseen, saattaakseen Liettuan taloudellisesti ja siten myöskin poliittisesti riippuvaisuussuhteeseen itsestään. Onhan juuri tämä, kuten aikaisemmin olen analysoinut, Memelin luovutusta koskevan sopimuksen päätarkoitus ~~riippuvuus~~ — vaikkakaan ei Liettuan itsensä vuoksi, vaan Puolan saartamista silmälläpitäen.

Että näin on asianlaita, käy myöskin selville — kuten alempana tarkemmin esitän — sopimuksen neljännestä artiklasta, jossa Saksa antaa Liettualle poliittisen kompenstation Memelin luovuttamisesta, sitoutumalla olemaan käyttämättä väkivaltaa sitä kohtaan ja avustamatta kolmannen valtion mahdollisia väkivallantekoja.

Voi tietenkin kohottaa olkapäitään tällaiselle vakuutukselle Saksan taholta, Liettuassa pidetään kuitenkin sitä tapaa, jolla tämä artikla tuli sisällytetyksi sopimukseen, ja josta tein selkoa raportissani № 18, osoituksena siitä, että Saksa, ainakin lähitulevaisuudessa, aikoo kunnioittaa tämän artiklan määräyksiä, kosketta voida otaksua edes kolmannen valtakunnan ehdoin tahdoin vapaaehtoisesti rupeavan sanansaasyöjäksi. Eihän näet, kuten sanotussa raportissa esitin, minkäänlainen pakko ollut olemassa Saksalle mennä näihin hyökkäämättömyyssitoumuksiin, vaan tekihän ^{se/} sen omasta aloitteestaan.

Näin ollen sopimuksen neljättä artiklaa Liettuassa pidetään erittäin tärkeänä ja suuriarvoisena. Katsotaan ensiksi, että Liettua nyt voi pitää itseään ainakin joksikin ajaksi suojeltuna hyökkäyksiltä Saksan taholta, ja että tämän artiklan avulla on luotu "barriääri" Saksan ekspansiolle Baltikumissa!

Toiseksi katsotaan, että määräys, jonka mukaan Liettua myöskin puolestaan sitoutuu olemaan avustamatta kolmatta valtiota tämän mahdollisesti suorittaessa väkivallantekoja Saksaa vas-

taan, vahvistaa Liettuan mahdollisuuksia ylläpitää neutraliteetti-
aan Saksaa koskeissa selkkauksissa — mikä tähän saakka ei
ollut ollut muuta kuin fantoomi.

Tällä määräyksellä, jolla kiinnilyödään Liettuan vel-
vollisuus olla avustamatta kolmannen valtion väkivallantekoja, on
tietenkin päämerkityksensä silmälläpitäen sopimuksen päämäärää: Liet-
tuan saattaminen Saksan määräamisvallan alaiseksi ja Puolan ase-
man huonontaminen. Tuleehan juuri tämä määräys, määrättyissä ti-
lanteissa, tarjoamaan Saksalle hyviä tilaisuuksia kovakouraisesti
sekaantua asioihin sopimuksen noudattamisen nimessä. Ja tuleehan
se estämään kaiken myötävaikutuksen Liettuan taholta Puolan mah-
dollisiin väkivallantekoihin Saksaa vastaan.

x

x

x

Yllämainittujen lisäksi Puolalle vakavasti epäedullisena
seurauksena Memelin luovutuksesta tulioon tässä vielä mainituksi,
että Saksa heti ryhtyi Memelin sataman rakentamiseen sotasatamak-
si, minkä kautta Gdynia ennen pitkää joutuu saksalaisten lai-
vastotukikohtien muodostaman pihdin puristukseen.

x

x

x

Puolan Kaunasin-lähettiläs, ministeri Charwat, olikin
melko lailla enemmän masentunut kuin liettualaiset itse. En ta-
vannut häntä kertaakaan, ilman että hän mitä synkimmin sanoin
olisi ennustanut vakavien selkkausten olevan odotettavissa aivan
lähitulevaisuudessa. Suorastaan hämmästyttävän peittelemättömästi
hän antoi saksalaisvihansa purkautua esille, ja kiihkoili jyrkin
sanoin miltei hysteerisesti sekä liettualaisissa että diplomaatti-
piireissä Saksaa vastaan, valittaen Englannin ja Ranskan epävarmaa

asennetta ja korostaen länsivalttojen "eurooppalaista" velvollisuutta viipymättä tehdä loppu Saksan väkivalta politiikasta.

Suureksi osaksi ministeri Charwatin hillitsemätön esiintyminen tietysti johtui hänen huonoista hermoistaan, jotka eivät kestäneet sitä vastoinkäymistä, jonka hänen politiikkansa oli kärsinyt. Mutta samalla se kaiketi myös oli Puolassa nyt vallitsevien mielialojen merkille panjava ilmaus. Kaunasissa resonnoitiinkin sen vuoksi seuraavasti:

Peläten — kuten monet muutkin — että "puolalainen käytävä" merkitsee olotilaa, johon dynaaminen kolmas valtakunta ei ajan pitkäin tule alistumaan, ja että niin ollen Danzigin ja "käytävän" jälleenliittäminen Saksaan on vain ajankysymys ja että Puola siis arvattavasti joutuu Saksan ensi hyökkäystoimen kohteeksi, mutta, toiselta puolen, päätettyään ehdottomasti vastustaa Saksan hyökkäystä asevoimin — maksoi mitä maksoi — Puola nyt pitäneen mahdollisena välttää sitä täten uhkaava katastroofi vain jos ennen sen omaa yhteentörmäystä Saksan kanssa, jossakin muualla maailmassa tapahtuu sellaista, joka vie Saksan mielenkiinnon ja voimat. Sen vuoksi Puola nyt kylmästi, mahdollisuksiensa mukaan, yrittää yllyttää sellaiseen. — Naurettavaa on tietenkin uskoa, että herra ja rouva Charwatin kiihoitus Kaunasissa voisi vaikuttaa mitään tähän suurtaan. Ja hyvin vähän luultavaa on myöskin, että Puolan, muualla ehkä taitavammin harjoittama samaa tarkoittava agitatio sekään ~~Puolassa~~ ~~kaikkein~~ voisi johtaa sanottuun päämäärään. Mutta kuvaavaa se silti on Puolassa kaikesta päättäen vallitsevalle hermostuneisuudelle samaten kuin lähitulevaisuuden synkille perspektiiveille yleensä.

x

x

x

Vaikkakin ulkoministeri Munters saattoi olla oikeassa

lausuessaan minulle, että hänen mielestään Liettuan asema nyt on parempi kuin aikaisemmin, se kun on päässyt sitä pahasti rasittavasta ongelmasta ehdoin, jotka tarjoavat odotettuja melko lailla edullisempia mahdollisuuksia Liettuan valtioelämän rauhalliselle kehitykselle, niin ei kuitenkaan ole kiellettävissä — kuten raportissani N° 18 jo korostin — että Memelin menetys oli toinen vakava kolaus yhden vuoden kuluessa sille ulkopoliitikalle, jota "regime Smetona" on noudattanut, ja että siis ei voi jäädä hyväksikäyttämättä opposition taholta, ~~varmasti~~ vaan varmasti johtaisi sisäpoliittisiin mullistuksiin.

Hallituksen muutos onkin jo tapahtunut, ja se oli perusteellisempi kuin milloinkaan ennen presidentti Smetonan aikana. Ensi kerran 12 vuoteen on hallitukseen otettu muita kuin Smetonan oman puolueen edustajia. Uudessa hallituksessa ovat siten kaikki vastustuspuolue^{u/}etkin edustettuina. Miten yhteistyö tässä hallituksessa tulee sujumaan, ja kuinka pitkäikäiseksi se tulee, on kuitenkin kyseenalaista, huomioonottaen että siinä nyt edustetut eri puolueet ovat sangen eri mieltä kaikista sisä- ja ulkopoliittisista kysymyksistä, ja että ne tähän saakka intohimoisesti ovat vastustaneet toisiaan.

Ominaista uudelle hallitukselle on, että pääministerinä on sotilashenkilö, tähänastinen yleisesikuntapäällikkö, kenraali Černiūs, joka on "Liettuan Pilsudskin", armeijan mahtavan päällikön, kenraali Raštikis'in oikea käsi ja hyvä ystävä. Lisäksi hallituksessa paitsi pääministeriä on kolme muuta kenraalia. Selvemmin ei olisi voitu alleviivata, että armeija on seisova uuden hallituksen ja sen politiikan takana.

Ministeri Urbšys siirtyi ulkoministerinä uuteen hallitukseen.

On puhuttu siitäkkin, että presidentti Smetona itse

piakkoin luopuisi virastaan. Niin täydellisesti kuin viime vuosikymmenen haaksirikkoutunut politiikka on ollut juuri herra Smetonan politiikkaa, olisi tämä n.s. "parlamentaariselta" kannalta enemmän kuin luonnollista. Opposition taholta sitä epäilemättä on tavoiteltukin. - Smetonan mahdollisena seuraajana mainitaan kenraali Raštikis. - Tästä kaikesta minulla ei kuitenkaan ole luotettavia tietoja.

x x

Kuten raportissani № 18 jo arvasin käyvän, oli Kausin hallituksen pakko huolehtia siitä, että Memelin luovutusta koskeva sopimus tuli asianmukaisessa järjestyksessä parlamentin taholta ratifioiduksi. Se tapahtui yksimielisesti, kenenkään kansanedustajan käyttämättä puheenvuoroa.

Ministeri:

Eduard H. Taim

Der deutsche Reichskanzler und der Präsident der Republik Litauen haben sich entschlossen, durch einen Staatsvertrag die Wiedervereinigung des Memelgebiets mit dem Deutschen Reich zu regeln, hiermit die zwischen Deutschland und Litauen schwebenden Fragen zu bereinigen und so den Weg für eine freundschaftliche Gestaltung der Beziehungen zwischen den beiden Ländern zu eröffnen.

Zu diesem Zwecke haben sie zu Bevollmächtigten ernannt:

Der Deutsche Reichskanzler:

.....

Der Präsident der Republik Litauen:

.....

die sich nach Austausch ihrer in guter und gehöriger Form befindenden Vollmachten über folgende Bestimmungen geeinigt haben:

Artikel 1

Das durch den Vertrag von Versailles von Deutschland abgetrennte Memelgebiet wird mit Wirkung vom heutigen Tage wieder mit dem Deutschen Reich vereinigt.

Artikel 2

Das Memelgebiet wird sofort von den litauischen Militär- und Polizeikräften geräumt werden. Die litauische Regierung wird dafür Sorge tragen, dass das Gebiet bei der Räumung in ordnungsmässigem Zustand gelassen wird. Beide Teile werden, soweit erforderlich, Kommissare ernennen, die die Uebergabe der nicht in den Händen der autonomen Behörden des Memelgebiets befindlichen Verwaltungen durchzuführen haben.

Der Regelung der übrigen sich aus dem Wechsel der Staatshoheit ergebenden Fragen, insbesondere der wirtschaftlichen und finanziellen Fragen, der Beamtenfragen, sowie der Staatsangehörigkeitsfragen, bleibt besondere Vereinbarung vorbehalten.

Artikel 3

Um den Wirtschaftsbedürfnissen Litauens Rechnung zu tragen, wird in Memel für Litauen eine Freihafenzone eingerichtet

werden. Die Einzelheiten werden nach den Richtlinien der diesem Verträge beigefügten Anlage besonders geregelt werden.

Artikel 4

Zur Bekräftigung ihres Entschlusses eine freundschaftliche Entwicklung der Beziehungen zwischen Deutschland und Litauen sicherzustellen, übernehmen beide Teile die Verpflichtung weder zur Anwendung von Gewalt gegeneinander zu schreiten, noch eine gegen einen der beiden Teile von dritter Seite gerichtete Gewaltanwendung zu unterstützen.

Artikel 5

Dieser Vertrag tritt mit der Unterzeichnung in Kraft.

Zu Urkund dessen haben die beiderseitigen Bevollmächtigten diesen Vertrag unterzeichnet.

Ausgefertigt in doppelter Urschrift, in deutscher und litauischer Sprache.

B e r l i n , den 22. März 1939.

2.

A n l a g e
zu Artikel 3 des deutsch-litauischen Vertrages
vom 22. März 1939.

Richtlinien für die Einrichtung einer litauischen Freihafenzone in Memel.

I. Die deutsche Hafenverwaltung in Memel, die die Verwaltung des infolge der Wiedervereinigung des Memelgebiets mit dem Deutschen Reich in das Eigentum des Reiches übergehenden bisherigen litauischen Staatseigentumes im Memeler Hafen übernimmt, wird mit einer in Einvernehmen zwischen der deutschen und der litauischen Regierung in Memel mit vorwiegend litauischem Kapital zu errichtenden Gesellschaft *'Memeler Hafen-Gesellschaft'* einen privatrechtlichen Vertrag über die Ueberlassung und bevorzugte Benutzung der nachstehend erwähnten Hafenanlagen in Memel schliessen. In diesem Vertrag wird folgendes vereinbart werden:

1. Die Hafenverwaltung überlässt der Memeler Hafen-Gesellschaft pachtweise auf 99 Jahre die Benutzung von Anlagen, Grund- und Wasserflächen des Memeler Hafens in ausreichendem, noch näher zu vereinbarendem Umfang. Die Hafen-Gesellschaft ist verpflichtet, die Hafenanlagen für alle Bedürfnisse des allgemeinen Verkehrs zur Verfügung zu stellen.
2. Die Pacht gilt mit Rücksicht auf die von der litauischen Regierung im Hafengebiet gemachten Investitionen als abgegolten.
3. Die Memeler Hafen-Gesellschaft übernimmt die Unterhaltung, den Betrieb und den etwaigen weiteren Ausbau der ihr pachtweise überlassenen Flächen und Anlagen. Die Hafengebühren werden von der Gesellschaft eingezogen. Die Höhe dieser Gebühren wird von der Hafenverwaltung auf Grund von Vorschlägen der Gesellschaft festgesetzt.

II.

1. Der Memeler Hafen-Gesellschaft werden weitgehende Steuererleichterungen gewährt.
2. Es werden Freibezirke eingerichtet, deren Lage und Angrenzung zu vereinbaren sind.
3. Die Zollkontrolle findet an der Grenze der Freibezirke statt. In übrigen bleiben alle deutschen Hoheitsrechte auf dem verpachteten Gelände und in den Freibezirken unberührt.
4. Der Verkehr mit den Freibezirken wird durch die Bahnverbindung mit Kretinga in der Weise erleichtert werden, dass ein zollfreier Güterdurchgangsverkehr zu angemessenen Tarifsätzen in geschlossenen Zügen nach näherer Vereinbarung zwischen den beteiligten deutschen und litauischen Verwaltungen eingerichtet wird. Auch der sonstige Verkehr /Wasserwege und Landstrassen/ zwischen Litauen und den Freibezirken wird im Rahmen der deutschen Bestimmungen nach Möglichkeit erleichtert werden.
5. Die aus der Stationierung litauischer Schiffe in den Gewässern des Memelgebietes sich ergebenden Fragen, insbesondere steuerlicher Natur, werden zwischen den zuständigen litauischen und deutschen Stellen in entgegenkommender Weise geregelt werden.

P r o t o k o l l .

Bei der heutigen Unterzeichnung des litauisch-deutschen Vertrages über die Wiedervereinigung des Memelgebiets mit dem Deutschen Reich ist das Einverständnis beider Teile darüber festgestellt worden, dass die im Artikel 2 Absatz 1 Satz 1 des Vertrages vorgesehene Räumung spätestens bis zum 23. März 1939 7 Uhr morgens durchzuführen ist.

Von litauischer Seite werden zwecks Uebergabe von Gebäuden und Anlagen kleine Uebergabekommandos an Ort und Stelle belassen werden.

B e r l i n , den 22. März 1939.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Piassa olevan lähetysten raportti n:o 22.

Ministeriö Palin

14/4 1939.

Min/Pol.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 461/39, VI-b.

Riia SSA 14 P:Ä huhti KUUTA 19 39.

VIITTAUS:

P:Ä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
№ 22/244 Pal B. 129.		
12/4-39	№	L. 1.
RYHMÄ	OSAISO	ASIA
N	5	C/16

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluva vuoden raportin

№ 22, Neuvostoliiton viime yrityksiä saattaa
Latvia ja Viro holhouksensa alaisiksi.

Ministeri:

P. A. Pajunen

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

Riia ssa 14 p:nä huhti kuuta 1939.

Asia: Neuvostoliiton viime yrityksiä
saattaa Latvia ja Viro
holhouksensa alaisiksi.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
32/244 Val 18.10.39.		
174-29	53	L. 12
KYHÄ	OSASTO	LOJA
5	C16	

Pääsiäispyhien aikana kuulin, luotettavaksi toteamaltani taholta, että Neuvostoliitto aivan äskettäin oli kääntynyt Latvian ja Viron puoleen joillakin vähemmän miellyttävillä esityksillä, jotka koskivat näiden maiden puolueettomuutta ja riippumattomuutta.

Tavatessani eilen ulkoministeri Muntersin ensi kerran pyhien jälkeen otin tietenk^{heti}/asian hänen kanssansa puheeksi. Hänen vastauksensa oli tämä:

"Koska Sinä ilmeisesti jonkin indiskretion kautta olet saanut tietää tästä asiasta, jonka salassapitamisestä olimme sopineet Viron kanssa, on kai parasta että avoimesti kerron Sinulle asian laidan, kuitenkin sillä ehdolla, ettet kerro siitä edelleen, ja että, jos virkaveljesi siitä puhuvat, et ole tietävinäsi mistään. Siis: noin viikon päivät ennen pääsiäispyhiä Litvinov kutsui luoksensa Latvian ja Viron Moskovan-lähettiläät, kummankin erikseen, ja esitti heille, yhtäpitävästi, pääasiassa seuraavaa: Tunnustaessaan aikoinaan Latvian ja Viron itsenäisyyden, Neuvostoliitto teki sen sikäli omassakin intressissään, että näiden maiden olemassaolo riippumattomina valtioina on Neuvostoliit-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ton etujen mukaista. Se pitää itseään tämän perusteella oikeutettuna huomauttamaan, että jos Latvia ja Viro — vapaaehtoisesti tai ei — joutuvat sellaiseen asemaan, että niiden poliittinen tai taloudellinen riippumattomuus ei enää ole todellinen, Neuvostoliitto ei voi suhtautua siihen välinpitämättömästi. Sen estämiseksi Neuvostoliitto on valmis menettelemään etujensa mukaisesti Latvian ja Viron riippumattomuuden suojelemiseksi."

Juuri ennen pääsiäispyhiä esittivät sitten, Muntersin mukaan, Latvian ja Viron lähettiläät Moskovassa, kumpikin erikseen, Litvinoville maittensa vastaukset, joiden yhtäpitävää sisältöä Latvian ja Viron hallitukset olivat keskenään sopineet.⁺⁾ Koska nimenomaan oli päätetty, ettei annetuista vastauksista enemmän kuin koko asiastakaan ulkopuolisille annettaisi tietoja, Munters sanoi, ettei hän katsonut voivansa kertoa vastauksen sisällöstä muuta, kuin että se oli jyrkästi torjuva.

Toiselta taholta saamieni tietojen mukaan olisi Latvian vastauksessa korostettu, että Latvia aikoo edelleen noudattaa ehdotonta puolueettomuuspolitiikkaa ja että se kaikin omin voimin aikoo puolustaa riippumattomuuttaan, mutta että se itse on ainoa oikeutettu päättämään, onko sen riippumattomuus vaarassa vai ei, ja miten sitä tarpeen vaatiessa on puolustettava.

Kyselyyni, mitä ministeri Munters arveli piilevän Neuvostoliiton demarche'in takana, Munters vastasi:

^{+)Herra Kaasik Viron ulkoasiainministeriöstä kävi täällä.}

"Luulen puolestani, että mister Hudsonin käydessä Moskovassa Litvinov sai tietää Englannin aikomuksista taata Puolan koskemattomuuden, ja että Litvinovissa silloin syntyi ajatus, että Neuvostoliitolle saattaisi niin suhteessa kuin toisessakin olla edullista, jos se pääsisi antamaan samantapaisen takuun Latvialle ja Virolle. Sittemmin tapahtunut ylläkerrottu demarche oli — ainakin — maaperän tunnustelemissa, miten Latviassa ja Virossa tällaiseen suunnitelmaan reagoitaisiin. Antamamme vastaus oli kuitenkin," toisti Munters, "selvästi torjuva".

Liettuan puoleen Litvinov ei ollenkaan ollut kääntynyt, "arvattavasti", sanoi Munters, "koska Neuvostoliitossa Liettuaa kai jo pidetään todellisen riippumattomuutensa menettäneenä."

Ministeri:

Eduard G. Faia

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riisassa olevan lähetystön raportti n:o 23.

Ministeri Palen

25/4 1939.

Min. / Pol.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

No 22 / 244 ValD. 1939.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 499/39, VI-b.

244-39	No	Liik.
5	OSASTO	ASIA
	CK	

Riia SSA 25 P:nÄ huhti KUUTA 1939.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

..... Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 23, Latvian vastaus Saksan tiedusteluun
Rooseveltin vetoomuksen johdosta.

Ministeri: *Eduard H. Paal*

RILIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

Riiassa 25 p:nä huhtikuuta 1939.

Asia: Latvian vastaus Saksan
tiedusteluun Rooseveltin
vetoomuksen johdosta.

No 33 / 244 Val D. 1939.		
26-39	No	Liitt.
RYHMÄ	OSAISTO	ASIA
5	C16	

Koska en ole ollut varma siitä, olinko oikeutettu ministeri Muntersille kertomaan Suomen ulkoministerin vastauksesta Saksan Suomessa olevan lähettilään kyselyyn, katsooko Suomi asemaansa uhatuksi Saksan taholta ja onko Suomi etukäteen ollut tietoinen Rooseveltin vetoomuksesta (UM:n pol.tied. № 23, joka saapui tänne toissapäivänä), en varovaisuussyistä ole ministeri Muntersilta halunnut kysyä, onko Saksa asettanut tällaisen kyselyn Latvialle ja mitä Latvia siihen on vastannut, koska hän tietenkin heti olisi minulle esittänyt Suomea koskevan vastakyselyn. Mutta eilen illalla tapasin Saksan tšekäläisen lähettilään, jonka kanssa luonnollisesti heti otin asian puheeksi. Hän kertoi tällöin Latvian vastausta voitavan pitää ~~tyydyttävänä~~ tyydyttävänä, vaikkei se ollut yhtä lyhyt ja selvä, kuin mitä esim. Suomen vastaus, hänen tietääkseen, oli ollut. Parempi kuin Viron se joka tapauksessa sikäli oli, ettei siihen ollut liitetty Viron asettamaa ehtoa, ettei vastausta saisi "poliittisesti hyväksikäyttää" ("politisch ausnutzen"). Ministeri Muntersin vastaus oli ollut suullinen, mutta koska se oli ollut jossain määrin monimutkainen — aito latvialaiseen tapaan —

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja liitaksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

oli hän samalla jättänyt sen kirjallisen tekstin.

Mitä luottamuksellisimmin ("streng persönlich und vertraulich") on ministeri von Kotze antanut minun ottaa jäljennöksen tästä Latvian kirjallisesta vastauksesta. Se kuuluu seuraavasti:

"Die Lettische Regierung kann nicht einsehen, aus welchem Grund ihr im vorliegenden Zusammenhang eine derartige Frage gestellt wird. Sie wäre zu deren Beantwortung nur in einem von jeglichen Nebenumständen befreiten Meinungsaustausch mit der Reichsregierung bereit. Die Lettische Regierung steht nicht an hinzuzufügen, dass der derzeitige Stand der lettisch-deutschen Beziehungen keinen Grund gibt, von einer Bedrohung der Unabhängigkeit und Unversehrtheit Lettlands zu sprechen. Dagegen kann die Lettische Regierung nicht verhehlen, dass sie die heutige internationale Lage mit Besorgnis beobachtet und Befürchtungen hinsichtlich der weiteren Entwicklung der zwischenstaatlichen Beziehungen und der Erhaltung des Friedens hegt.

Sie wird ihrerseits auch in der Zukunft streng an ihrer neutralen Politik festhalten."

Korostan lopuksi vielä kerran tämän tiedon ehdottomasti luottamuksellisista ja salaista luonnetta.

Ministeri:

Edvard H. Paal

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C16

ASIA: _____

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 25.

Ministeriö Palin

1/5 1939

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Riia ssa 1 p:nä touko kuuta 19 39.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

37/244 Val D. 1939

Asia: Neuvostoliiton ja Englannin
mahdolliset takuut
Baltian maille.

2/5-39	40	LIITE
IRÄ	OSASTO	ASIA
5	C16.	

Koska ulkomaan lehdissä on näkynyt uutisia siitä, että Neuvostoliitto olisi käynnissä olevissa neuvotteluissaan Englannin kanssa lausunut toivomuksensa, että Englanti ja Ranska takaisivat Viron ja Latvian Neuvostoliitolle tärkeän koskemattomuuden, vastapalveluksena siitä, että Neuvostoliitto antaa avustuspauksia esim. Kreikalle, otin asian puheeksi ulkoministeri Muntersin kanssa, käydessäni hänen luonaan tänään. Vastauksena esittämiini kyselyihin hän lausui seuraavaa:

"Saatuamme tiedon mainituista huhuista annoimme heti sopivassa muodossa niin hyvin Lontoossa kuin Moskovassa ja Varsovassa ymmärtää toivovamme ja odottavamme, ettei meidän turvallisuuttamme koskevissa asioissa puhuttaisi tai päätettäisi mitään, meitä ennakolta kuulematta ("über unsere Köpfe hinweg"). Minulla onkin täysi varmuus siitä, että Englannin ja Puolan välisissä neuvotteluissa sellaista ei tehty, ja ettei ainakaan vielä viisi päivää sitten sitä Englannin ja Neuvostoliitonkaan keskusteluissa ollut tehty. Mitä sen jälkeen on voinut tapahtua, ja erikoisesti mitä suurlähettiläs Maiskin Moskovasta Lontoon tuoma vastaus sisälsi - sitä en tiedä. Mutta toivon ja luotan siihen, että lausumiamme toivomuksia respektoidaan, ja eri-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

koisesti ettei meille mitään takuuta tarjota, koska Lontoossa ja Moskovassa hyvin tiedetään, että se ehdottomasti kohtaisi vastustusta tahollamme. Aina n.s. itäpaktisuunnitelmien ajoista olemme, kuten tiedät, olleet sillä kannalla, että Latvian etujen mukaista ei ole mukaanvetämisemme johonkin turvallisuusjärjestelmään, jossa Saksa ei ole mukana, ja ~~joka~~^{jolla} siten olisi selvä Saksaa vastaan kohdistetun defensiivijärjestelmän leima. Sitä paitsi mukanaolomme tällaisessa järjestelmässä nyt olisi ilmeisessä ristiriidassa sen ehdottoman puolueettomuuspolitiikan kanssa, jota horjumatta haluamme noudattaa - kuten jo Sinulle huomautin keskustellessamme viimeksi tästä asiasta." (Kts. Riian lähetystön rap. № 19 - 31/3 1939).

Ministeri: *Edvard Sillanpää*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C16

ASIA: _____

Piassa olevan lähetysten rap. n:o 27.

Ministeri Palin.

10/5-39.

Min/Pd.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ
KIRJELMÄ n:o 558/39, VI-b.

RIIA SSA 10 P:NÄ touko KUUTA 19 39.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 36/245 fac. 1. 19 39		
11/5. 39	No	111
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvaan vuoden raportin

No 27, Litvinovin ero.

Ministeri: *Eduard H. Faier*

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

Riiaassa 10 p:nä touko kuuta 1939.

Asia: Litvinevin ero.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 36/245 / ac. 13 39		
11/5-39		
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C/16	

Kuten kaikkialla muuallakin ovat tietysti myös takäläisissä politiikasta kiinnostuneissa piireissä Litvinovin ero, sen syyt ja sen seuraukset, olleet vilkkaan pohdinnan alaisena. Tapahtuihan se olosuhteissa, jotka tekevät ensiluokkaisen tärkeäksi yrittää päästä selvyyteen, mitä se merkitsee.

Viralliseen väitteeseen, että Litvinovin syrjäyttäminen ei merkitsisi muutosta Neuvostoliiton ulkopoliitikassa, ei täällä juuri millään taholla uskota. Miksi olisi — kysytään — jos niin olisi asian laita, keskellä mitä tärkeimpiä ulkopoliittisia neuvotteluja vaihdos ulkoasiain johtajan paikalla ollelleen toimeenpantu ja vieläpä sillä tavoin, miten se tapahtui? Ei — sanotaan — kysymys voinee vain olla siitä, missä määrin ja mihin suuntaan Neuvostoliiton ulkopoliittikka nyt muuttuu. Tästä on esitetty kolme ihan vastakkaista teoriaa.

Ensimmäisenä, kaikesta päättäen hyvin vähän todennäköisenä vaihtoehtona esitetään, että Moskova nyt olisi valmis luopumaan niistä varsinaisen kollektiivisen turvallisuuden aikaanseamista tarkoittavista periaatteista, joista Litvinov olisi pitänyt kiinni, ja ilman enempää vastarintaa hyväksymään Englannin "puoli-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tielle jääneet" ehdotukset, vain päästäkseen mahdollisimman pian Englannin kanssa sopimukseunkoon, olkoonpa se enemmän tai vähemmän tyydyttävä.

Toisena uskottavammalta tuntuvana vaihtoehtona esitetään, että Moskova, todettuaan mahdottomuuden päästä sellaiseen laajakantoiseen liittosopimukseen, josta sille saattaisi koitua todellista hyötyä, olisi **päättänyt** toistaiseksi hyljätä kaiken poliittisen yhteistoiminnan länsivaltojen kanssa ja vetäytyä syrjään Euroopan selkkauksista sekä keskittää kaikki voimat sisäisten olojen lujittamiseen — mikä itse asiassa olisi enemmän Stalinin politiikan ja mielellään mukaista kuin miten pitkälle menevä sopimus tahansa. Tämän kannan perustelemiseksi viitataan kahteen tosiasiaan: Ensiksi siihen, että bolshevismin alkuperäisen ulkopoliittikan päämääränä tietävästi teoriassa aina on ollut yrittää pysyä erillään mahdollisesta yleismaailmallisesta selkkauksesta sen alkuvaiheissa, voidakseen myöhemmin, kun muut ovat uupuneet, käyttää tilannetta hyväkseen kommunistisen maailmanvallankumouksen aikaansaamiseen. Toiseksi taas viitataan siihen, että Neuvostoliiton ulkopoliittisena päämääränä käytännössäkin viime aikoina selvästi on ollut yrittää välttää kaikkia sotilallisia selkkauksia, miltei mihin hintaan tahansa.

Kolmantena vaihtoehtona, lopuksi, esitetään, että yhteistyötä länsivaltojen kanssa niin määrätietoisesti harrastaneen Litvinovin eroittaminen saattaisi olla merkinä siitä, että Moskovassa nyt ei vain haluttaisi hyljätä yhteistoimintaa länsivaltojen kanssa, vaan suorastaan toteuttaa sitä lähentymistä Saksaan, josta aina silloin tällöin on puhuttu. Tämän kannan perustelemiseksi viitataan toisaalta Stalinin viime puoluekokouksessa pitämään puheeseen, jossa hän syytti länsivaltoja siitä,

että ne omien vaikeuksiinsa helpoittamiseksi yllyttävät Neuvostoliittoa ja Saksaa toisiaan vastaan, toisaalta siihen, että Molotov aikoinaan olisi ollut Rapallo-sopimuksen innokas kannattaja. Huomiota kiinnitetään myös siihen tosiseikkaan, että niin hyvin Hitler kuin Stalin viime suurpuheissaan silmiinpistävästi pidättyivät hyökkäyksistä toista maata vastaan.

Miten asian laita todellisuudessa on, ei tietenkään kukaan täällä voi vielä tällä haavaa tietää. Mutta katsoen asian suureen kiintoisuuteen, saattaa kuitenkin olla paikallaan tiedoittaa ulkoministeri Muntersin minulle eilen asiasta lausumat arvelut.

"Than selvä on", Munters sanoi "että Litvinovin ero oli yhteydessä käynnissä olevien englantilais-venäläisten turvallisuusneuvottelujen kanssa, ja että hänen terveydentilansa ei vähimmässäkään määrin ollut myötävaikuttamassa siihen. Voin kertoa, että saman päivän aamuna, jolloin hänen eroittamisensa tapahtui, hänen luonaan oli käynyt kaksi ulkomaalaista diplomaattia, jotka olivat voineet todeta hänen olevan mitä parhaimmissa voimissa. Toisen kanssa hän sitä paitsi oli sopinut tapaamisesta parin päivän kuluttua. — Näin ollen olen puolestani ^{miltei}varma siitä, että Litvinovin ero on selitettävissä seuraavasti: Stalin on vaatinut täydellisen, ehdottoman sotiliiton solmimista Englannin ja Neuvostoliiton välillä, mutta Englanti on ollut valmis lupaamaan sotilaallista apua Neuvostoliitolle vain siinä tapauksessa, että tämä valtio on joutunut sotaan sen kautta, että jokin sen naapurimaa on siltä pyytänyt ja todella myöskin saanut sotilaallista apua. Tätä vastakohtaa Moskovan ja Lontoon välillä Litvinovin ei onnistunut

tasoitaa. Hän ei vain epäonnistunut yrityksissään saada Englantia hyväksymään Stalinin vaatimuksia — hän lienee jopa mennyt liian pitkälle myönnetyksissään Englannille. Tästä syystä ja, ehkä ennen kaikkea, "varoituksena" Englannille hänet eroitettiin. Arvattavasti tekee Molotov, ehkäpä juuri tänään, vielä yhden yrityksen saada Englanti suostumaan Stalinin vaatimaan varsinaiseen allianssiin. Mutta mitä tapahtuu, jollei tämä yritys onnistu, kuten otaksuttavalta tuntuu? Minun luullakseni Neuvostoliitto tässä tapauksessa (tietenkin vain joksikin ajaksi) vetäytyy siihen eristäytyneisyyteen, jossa se aika ajoittain ennenkin on ollut, yrittäen pysyä neutraalisena Euroopan vastakohtaisuussuhteissa. — Siinä on, ymmärtääkseni, Litvinovin eron merkitys. Ja se onkin tarpeeksi suuri, että se merkitsisi vielä enemmän, se on, että Neuvostoliitto nyt aikoo tehdä ulkopoliittisen täysikäännöksen ja todenteolla yrittää lähentyä Saksaan, siihen en näe ollenkaan riittäviä oireita. Mutta mielessä on silti pidettävä, että ainakin määrättyjen neuvostoliittolaisten ja saksalaisten piirien kesken välit eivät koskaan ole olleet täysin poikki. Mitä siitä kerran voi koitua on vielä hämärän peitossa."

Ministeri:

Edvard G. Taimi

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/16.

ASIA:

Ruussa olevan lähetystön rap. n:o 30.

Ministeri Palin.

3/6 1939

Min. / Pol.

RIIASSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 723/39, VI-b.

RiiaSSA 3 P:nÄ kesä KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No	39/245 fac	39
VIITTAUS	5	16
OSASTO		
ASIA		

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 30, Presidentti Ulmaniksen eräs lausunto.

Ministeri:

Edvard H. Paasikallio

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 30

Riia ssa 3 p:nä kesä kuuta 1939

Asia: Presidentti Ulmanin
eräs lausunto.

ULKOASIAINMINISTERIÖN	
No	39 245 h. 39
5/6.39	
5	C16

Kuluvan viikon aikana tekemällään matkalla eri maaseutukaupunkeihin antoi presidentti Ulmanin Saldus'in kaupungissa pitämässään puheessa lausunnon Latvian asennoitumisesta siinä tapauksessa, että se joutuisi sotilaallisen hyökkäyksen kohteeksi puolelta tai toiselta. Joskin tämä lausunto muotonsa puolesta oli aika lailla "kansanomainen" kuulijakunnan tähden, ja vaikkakin se kaikesta päättäen oli improvisoitu, lienee se kuitenkin - valtion päämiehen lausumana ja kategorisen sisältönsä vuoksi sekä huomioonottaen vireillä olevat pyrkimykset tyrkyttää Baltian maille takeita niiden riippumattomuuden ja puolueettomuuden ylläpitämiseksi - siksi merkillinen, että se on paperille pantava.

Tämä lausunto oli seuraavan sisältöinen:

" On ihmisiä, joitten tapana on levitellä huhuja, ja toisia, jotka kuvittelevat typeryyksiä. Olen varma, ettei teidän joukossanne ole sellaisia, mutta mahdollisesti olette tavannut tai tapaatte sellaisia, ja kuulette heidän puheitaan. Minä sanon teille mitä he kyselevät ja mitkä ovat oikeat vastaukset heidän kyselyihinsä. Ensimmäinen kysely on: Mitä me teem-

JAKELUOHJE: **Tavallinen**

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

me jos vihollinen joltain taholta hyökkää kimppuumme? Vastaus: Otamme esiin kiväärimme ja ajamme vihollisen pois maasta." - Mutta jos vihollinen hyökkää toiselta puolelta, mitäs silloin teemme? Vastaus on sama: "Ajamme sen maasta pois."

Ja kolmas kysymys. "Mitä teemme jos vihollinen hyökkää kimppuumme kahdelta puolelta yht'aikaa?" Oikea vastaus tähän kysymykseen on seuraava: "Otamme historiamme oppikirjan esille ja luemme mitä tapahtui vuonna 1919, sillä silloin oli vihollisia puolella jos toisella. Ja miten silloin kävi? Me ajoimme kaikki viholliset maastamme pois, ei ainoatakaan jäänyt jällelle. Ketkä maahan jäivät, asuvat siellä ikuisesti - ne olemme me itse."

Siis, mitä tapahtuu jos viholliset hyökkä^{vät} kimppuumme? Vastaus on selvä ja varma. Me taistelemme. Me taistelemme, pidämme puoliamme ja pysymme vapaina.

Kun minä tässä viittaan sotaan, en tarkoita, että sota syttyisi. Toivomme ja olemme varmoja, ettei sotaa syty, mutta jos sen kaikesta huolimatta täytyy syttyä, me tiedämme mitä meidän on tehtävä."

Ministeri :

Edvard G. Falin

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C/6

ASIA: _____

Ruissa olevan lähetystön rap.-n:o 31.

Ministeri Palen.

4/6 1939.

Min. Pol.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
40/245 h.c. D. 19 39		
6/6-39	10	1000
NUMERO	OLASTO	ASIA
5	C16	

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
 KIRJELMÄ n:o 729/39, VI-b.
 Riia SSA 5 P:NÄ kesä KUUTA 19 39.
 VIITTAUS: _____ N
 P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____
 VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Reportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministe-
 riölle lähetystön kuluvan vuoden raportin
 N° 31, Ulkoministeri Munters Neuvostoliiton
takuuvaatimuksista.

Ministeri: *Edvard Hj. Paun*

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

ULKOASIAINMINISTERIO

Riia ssa 4 p:nä kesä kuuta 19 39. 49245 (ae) P. 19 39

Asia: Ulkoministeri Munters
Neuvostoliiton takuu-
vaatimuksista.

66-39		LM
TEMA	OSASTO	ASIA
5	C16	

Kuten salasähkeestäni № 45 ilmeni, oli minulla eilen keskustelu ulkoministeri Muntersin kanssa Molotowin viime suurpuheesta ja eritoten tämän puheen siitä kohdasta, jossa hän edellytyksenä Neuvostoliiton suostumukseen kolmenvallanliittoon vaatii takuujärjestelmän laajentamista käsittämään myös ne kolme valtiota Neuvostoliiton luoteisrajalla, joille takuita ei tähän saakka ole annettu.

Lienee paikallaan tehdä selkoa ministeri Muntersin lausumista vähän tarkemmin kuin mitä yllämainitussa sähkössäni oli mahdollista.

Ministeri Munters esitti pääasiassa seuraavaa:

Kun Molotow puhui viidestä valtiosta, joille takuita on annettu, ja kolmesta Neuvostoliiton luoteisrajalla sijaitsevasta valtiosta, joille sellaisia toistaiseksi ei ole annettu, oli Muntersin mielestä ilmeistä, että Molotow viime-mainituilla tarkoitti Latviaa, Viroa ja Suomea. Liettuallahan ei ole yhteistä rajaa Neuvostoliiton kanssa. Viidellä ensin-mainitulla hän taasen tietenkin tarkoitti Puolaa, Romaniaa, Turkia, Kreikkaa ja Belgiaa.

Puheessaan Molotow tehosti kahta seikkaa Neu-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vostoliiton kolmeen luoteisnaapuriin nähden. Ensiksi hän väitti, että nämä valtiot voivat osoittautua liian heikoiksi itse puolustaaksensa neutraliteettiaan. Toiseksi hän korosti, ettei Neuvostoliitto voi ottaa kannettavaksensa mitään takuita ensinmainittujen viiden valtion suhteen, ilman että samanaikaisesti takuita annetaan viimeainituille sen luoteisrajalla sijaitseville kolmelle valtiolle.

Munters katsoi voivansa Molotowin ensinmainitusta lausunnosta tehdä sen positiivisen toteamuksen, että Neuvostoliitto nyt ensi kerran virallisesti tunnustaa ja akseptoi Latvian, Viron ja Suomen puolueettomuustahdon. Hän piti tätä huomioonotettavana seikkana kahdesta syystä: Ensiksi koska Neuvostoliitto sen kautta luopuu vanhasta väitteestään, että maittemme puolueettomuus muka tietäisi n.s. "hyökkääjävaltioitten" välillistä avustamista. Toiseksi sen perusteella, että neutraliteettitahtomme toteamisen ja tunnustamisen kautta kiinnilyödään maittemme aseman eroavaisuus verrattuna takuita saameisiin viiteen valtioon. Puola ja Turkki ovat Englannin kanssa menneet sitoumuksiin täydellisen vastavuoroisuuden perusteella. Englannin ja näiden valtioiden välillä on siis jo itse asiassa olemassa eräänlainen sotilasliitto, joten ei voi olla puhuttakaan mistään neutraliteettitahdosta. Romania ja Kreikka taasen ovat vapaasta tahdostaan akseptoineet niille tarjotut yksipuoliset takuut. Siten nekin ovat vapaaehtoisesti luopuneet puolueettomuusasenteesta — jolle ne sitä paitsi eivät koskaan olleet asettuneetkaan. Belgian asema taasen on ihan ainitlaatuisen, se kun on saanut puolueettomuutensa taatuksi kaik-

kien kiinnostuneiden valtioiden taholta.

Huomautustani, että kaikki tämä tuntui hyvin teoreettiselta ja käytännössä verrattain merkityksettömältä, hän ei tahtonut myöntää oikeaksi. Hän alleviivasi, että Latvia — toisin kuin Puola y.m. — tahtoo ehdottomasti pysyä puolueettomana suurvaltojen välisissä konflikteissa ja aseellisesti puolustaa tätä puolueettomuuttaan, jos sitä rikottaisiin, katsoomatta siihen, miltä taholta yritys tehtäisiin, ja että Latvia niin ollen ei ole pyytänyt eikä halua takuita keneltäkään yksityiseltä valtiolta tai milteään valtioryhmältä, koska takuiden vastaanottaminen yhdeltä taholta kieltämättä merkitsisi luopumista puolueettomasta asenteesta. Latvian kohdalta on siis tilanne aivan toinen kuin kyseessä olevien viiden valtion suhteen, ja tämän seikan Englanti käsittänee ja tunnustanee. Kysymykseen voisi ainoastaan tulla, sanoi Munters, että Latvialle annettaisiin todellinen neutraliteettitakuu kuten Belgialle, mutta tällaisen takuun täytyy olla kaikenpuolinen, kaikkien kysymykseen tulevien valtioitten antama. Latvian kohdalta se siis merkitsisi myös Saksan ja Puolan antamia takuita.

Tämän yhteydessä Munters vielä huomautti, että aivan toinen asia kuin Neuvostoliiton vaatima automaattinen avunanto on luonnollisesti Englannin ajatus avunannosta siinä tapauksessa, että autettava maa sitä itse pyytää.

Kyselyyni, oliko Latvia ryhtynyt joihinkin demarche'iin Molotowin lausuntojen johdosta, Munters vastasi kielteisesti. Hän viittasi aikaisempaan ilmoitukseensa minulle, että Latvia jo aikoja sitten on Lontoossa antanut selvästi ymmärtää, ettei se halua takuita, koska sellaisten vastaanotta-

minen olisi ristiriidassa maan ehdottoman puolueettomuuspolitiikan kanssa, ja ettei se millään ehdolla tahdo joutua sellaisen holhouksen alaiseksi, kuin mihin Neuvostoliiton suunnitelmat voisivat johtaa. — Munters lausui edelleen toivovansa ja olevansa vakuutunut siitä, että Englanti respektoi Latvian ja muiden pienten puolueettomien valtioiden asennetta ja toivomuksia. Lisäksi hän lausui olevansa taipuvainen pitämään Molotowin p.o. vaatimuksia lähinnä taktillisena manöverina Englannin kanssa käynnissä olevien neuvottelujen venyttämiseksi, Näin ollen hänestä toistaiseksi ei tuntunut olevan syytä hätäntyä.

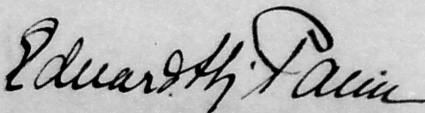
x

x

x

Sanomalehdissä julkaistut kirjoitukset liikkuvat kaikki ihan samoilla linjoilla kuin Muntersin esitys minulle, ollen selvästi hänen inspiroimansa, muutamat suorastaan hänen sanelemansa. Ne eroavat Muntersin minulle puhumista sanoista vain sikäli, että tilanteen vakavuutta niissä enemmän korostetaan. Niinpä sanotaan eräässä kirjoituksessa peittelemättä, että nyt on kysymys Latvialle suorastaan elintärkeistä asioista, ja että varsin vakavana enteenä on pidettävä, että neljäsosa Molotowin puheesta oli omistettu Itämerenalueen kysymyksille. — osaksi Latvian, Viron ja Suomen mukaanvetämiselle takuujärjestelmään, osaksi Ahvenanmaansaarten jälleenlinnoittamiskysymykselle.

Ministeri:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C/6

ASIA: _____

Ruussa olevan lähetystön rap. n:o 33.

Ministeri Palin.

C/6-39.

Mim/Pel.

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.
KIRJELMÄ n:o 745/39, VI-b.

Riiassa 6 p:nä kesä KUUTA 19 39.

VIITTAUS: _____ N

P:nä _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
42/245 (re D. 1939)		
7/6-39		L.M.
5	C16	

Ulkoasiainministeriölle

ASIA: Reportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 33, Neuvostoliiton takuuvaatimukset II.

Ministeri: *Eduard Hj. Taim*

RIIASSA OLEVA LÄHETYS.

Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Riia:ssa 6 p:nä kesä kuuta 1939.

Asia: Neuvostoliiton takuu-
vaatimukset II.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
42/245 P. D. 19 39		
7/6-39	№	Liit.
5	OSASTO	ASIA
	06	

Keskustellessani jälleen eilen ulkoministeri Muntersin kanssa otsakeasiasta korosti hän uudelleen, että Latvia jyrkästi torjuu Neuvostoliiton suunnitelmat siitä, että kolmansien valtioiden välisessä sopimuksessa päätettäisiin takuiden antamisesta Latvialle siten, että nämä kolmannet valtiot automaattisesti ryhtyisivät puolustamaan Latvian koskemattomuutta, jos sen kimppuun hyökkättäisiin. Samalla hän, kuten edellisessä keskustelussamme, josta tein selkoa raportissani N° 31, tehosti, että aivan toisena asiana, johon Latvia suhtautuu ihan toisin, on pidettävä Englannin ajatusta suoraan asianomaiselle maalle etukäteen annettavasta vakuutuksesta, että jos sen neutra-
liteettia loukataan ja se itse pyytää apua määrättyllä valtiolta, sitä myöskin tässä tapauksessa tullaan sille antamaan.

Omasta puolestaan Munters sanoi kallistuvansa siihen, että Latvia Molotowin puheen jälkeen jälleen Lontoossa esittäisi kielteisen kantansa garantiakysymyksessä, samalla mahdollisesti myöskin selvittäen kantansa Englannin yllämainitun ajatuksen suhteen. Hallituksessa asiaa ei kuitenkaan vielä oltu käsitelty, eikä Viron kanssa myöskään vielä oltu asiassa

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasianministeriön tiedoituksiin.

otettu yhteyttä.

Kuten tämänpäivän salasähkeessäni № 46 ilmoitin, pyysi Munters saada luottamuksellisesti tietää, aikooko Suomi ryhtyä lisädemarche'iin Lontoossa Molotowin puheen johdosta. Samalla hän lausui hartaan toivomuksensa kontaktin ylläpitämisestä Suomen ja Latvian välillä takuuky-symyksessä.

Ministeri:

Edvardi Tamm

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riiasaa olevan lähetyksen raportti n:o 36.

v.o. Asiamiehitys Molanen

12/7 1939.

V. a. ASIAINMINISTERIÖ

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

45/246 22.1.39

KIRJELMÄ n:o 882/39, VI-b.

Riia SSA 12 P:NÄ heinä KUUTA 19 39.

14/7-39	Mo	RII
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 36, Keskustelu Viron lähettilään kanssa y.m.

V. a. Asiainhoitaja: *Syntes Moilanen*

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 36.

Riia ssa 12 p:nä heinä kuuta 1939.

Asia: Keskustelu Viron lähettilään
kanssa v.m.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
45/246 Sal D. H. 39.		
14/2 -39	45	1939
NIMI	OSASTO	ASIA
5	C16	

Jouduin tänään noin tunnin kestäneeseen keskusteluun Viron lähettilään Rebanen kanssa. Keskustelussa kosketeltiin useimpia nykytärkeitä poliittisia kysymyksiä, ja vaikka ei esille tullutkaan mitään olennaisesti uutta katson asialliseksi kiinnittää Ministeriön huomiota muutamiin ministeri Rebanen mielipiteisiin.

Haastateltavani arveli, etteivät Moskovassa käytävät neuvottelut todennäköisesti johda tulokseen ja piti sitä Baltian maitten kannalta hyvänä ratkaisuna. Tällä hetkellä ei voi tehdä muuta kuin odottaa hiljaa tilanteen kehitystä. Luonnollisesti Viro torjuu garantiatarjoukset. Saksa ja Venäjä ovat niin kateellisia toisilleen, että Virossa täytyy olla tavattoman varovainen, ettei kumpikaan näistä suurvalloista loukkaantuisi. Varsinkin Venäjään nähden on oltava varovainen eikä Viro esim. uskalla tehdä paljoakaan huomautuksia Venäjän taholta tapahtuneista rajaloukkauksista. Tällaiseen suvaitsevaisuuteen on toisaalta johtanut yksinkertaisesti sekin, ettei Venäjä yleensä vastaa mitään tehtyihin valituksiin.

Viron ja Latvian väliset suhteet lienevät parantuneet. Yhteistyö sotilaallisella alalla on läheisempää, ja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

virolaisten sanomalehtien sävy Latviaa kohtaan on ystävällisempi kuin aikaisemmin. Kysymykseeni, johtuuko tämä jälkimmäinen seikka ehkä Viron hallituksen sanomalehdille antamista ohjeista, ei ministeri Rebane suoranaisesti vastannut, mutta kertoi itsekin Virossa tehostaneensa miten haitallista nykyisenä levottomana aikana turha pikku kinastelu on. Latviasta puheen ollen kertoi hän luottamuksellisesti omasta aloitteestaan kuulleensa useilta yksityishenkilöiltä, ettei Latviassa oltaisi jakamattoman tyytyväisiä nykyiseen regimeen. Ollaan kyllä valmiita myöntämään, että presidentti on tehnyt hyvin paljon Latvian hyväksi, mutta toisaalta katsotaan, että nykyisenä vaarallisena aikana pitäisi hallituksella olla jotain mihin nojautua. Kuinka laaja kannatus tällaisella ajatuksella on ei hän voinut sanoa. Kysyessäni, tarkoittiko hän hallituksen nojalla jonkinlaista kansanedustusta, näytti siltä, ettei hän ollut tätä käsitettä itselleen selvemmin määritellyt, ja luulen hänen lähinnä tarkoittaneen hallitsevaa puoluetta. Yleispoliittista tilannetta piti ministeri Rebane hyvin vakavana ja arveli, että vaikka Danzigin kysymys saataneekin rauhallista tietä selvitetyksi, voi sota silti syntyä jostain muusta syystä milloin tahansa. Tämän käsityksensä hän lienee osittain saanut ulkoministeri Muntersilta, jonka luona hän oli edellisenä päivänä käynyt. Munters oli pitänyt yllätyksiä Kaakkois-Euroopassa mahdollisina.

Olin itsekin pari päivää sitten tilaisuudessa toteamaan, ettei Munters hiukkaakaan luota rauhan säilymiseen. Käydessäni hänen luonaan ulkoministeriössä ja tuntien etukäteen suurin piirtein hänen kantansa sanoin hänelle tahallani, että siellä täällä alkaa kuulua mielipiteitä, että sota lähitulevaisuudessa kaikesta huolimatta voitaisiin välttää. Hän ei ilmei-

..
..
sestikään odottanut tällaista kannanottoa ja sanoi hetken mietittyään sellaisten puheitten olevan pahoja merkkejä ja perusteli kantaansa historiasta ottamillaan esimerkeillä: "Sota sytty silloin kun siitä ei puhuta".

Lopuksi haluaisin mainita, että tapasin eilen illalla eräillä illallisilla m.m. Yhdysvaltain lähetystön ensimmäisen sihteerin herra Packerin, joka juuri oli palannut lomaltaan Italiasta. Hän kertoi, että Italiassa on nyt paljon väkeä, jotka ajattelevat, että jos sota sytty ja kestää yli kolme kuukautta, syntyy Italiassa vallankumous. Tämä luo lisäperustetta ministeri Järnefeltin viimeiselle raportille, missä alleviivataan Italian haluttomuutta ryhtyä sotaan.

V.a.Asiainhoitaja: *Antero Moisänen*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riianan olevan tähtelyksen raportti n:o 38.

Ministeriö Pöytäkirja

21/8 1939.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 38.

Riia ssa 21 p:nä elo kuuta 1939.

Asia: Kolmiliittosopimusneuvottelut
Moskovassa.

46 / 246 Jul D. 1939

278-39		Liitt.
OSASTO	ASIA	
5	C 16	

Siinä keskustelussa, joka minulle tänään oli ulko-
ministeri Muntersin kanssa tavatessani hänet ensi kerran lomalta
palattuani, ja jonka pääasiallisesta sisällyksestä tein sel-
koa tämänpäiväisessä raportissani № 37, jouduimme tietenkin pu-
humaan myöskin Moskovon kolmiliittosopimusneuvotteluista. Munters
lausui tällöin ei vain edelleen olevansa entisessä luulossaan,
että Stalin todellisuudessa ei ollenkaan halua minkään Neuvosto-
liittoa sitovan sopimuksen syntymistä Länsivaltojen kanssa, vaan
ainoastaan pitää neuvottelujen käymistä edullisena joitakin toi-
sia päämääriä tavoitellessaan,+) ja että näistä syistä Neuvosto-
liiton taholta tehdään kaikki neuvottelujen venyttämiseksi. Mutta
lisäksi Munters nyt sanoi rupeavansa kallistumaan siihen käsi-
tykseen, että Englannin kanta on käynyt samanlaiseksi. Pääasia
sillekin olisi, että neuvotteluja vain pidetään niin kauan kuin
suinkin vireillä, aivan katsomatta siihen, onko ollenkaan toi-
veita päästä lopulliseen sopimukseen, ainoastaan toivossa
mahdollisuuksien mukaan estää lähentymistä Saksan ja Neuvosto-

+) Arvattavasti sopimista Saksan kanssa.

JAKELUOHJE

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

liiton välillä. — Asiallisesti ei olisi, Muntersin tietojen mukaan, viime kuukausien neuvotteluissa todellisuudessa päästy juuri ollenkaan eteenpäin.

Ministeri:

Edmund H. Paiv

J.K. 22/VIII. Tänään saapuneet tiedot nonaggressionneuvotteluista Saksan ja Neuvostoliiton välillä osoittavat Muntersin ylläesitetyt arvelut täysin oikeiksi.

*10/10/1939
Matti Tuomi*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riissa olevan lähetystön raportti n:o 29.

Ministeri Palin

12/9 1939

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
57/247 Tal D. 1939.		
15/9-39	RE	LEH.
39	OSALTO	...
N 5	C 16	...

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1114/39, VI-b.

Riia Ssa 13 p:nä syys KUUTA 1939.

VIITTAUS: _____

P:nä _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: D. U. M. _____ / _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Reportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluva vuoden raportin

N° 39, Ulkoministeri Munters tilanteesta.

Ministeri: *Eduard H. Taim*

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 39.

Riia ssa 13 p:nä syys kuuta 1939.

Asia: Ulkoministeri Munters

Tilanteesta.

No 57/247 Sal D. 1939.		
11/9-39	Ma	Liik.
RYHMÄ	OSASTO	PLA
5	C16	

Tavatessani tänään ministeri Muntersin kysyin hänel-
tä, mitä hän arvelee Neuvostoliiton viimeisistä mobilisatitoi-
menpiteistä ja joukkosiirroista länsirajalleen. Munters vastasi
katsovansa voivansa pitää mahdollisena, että ainakaan toistai-
seksi niiden tarkoituksena ei olisi mikään muu kuin se, joka
on aiheuttanut Latviankin äskettäiset toimenpiteet jälleenkutsua
sotapalvelukseen 3 ikäluokkaa +) — nimittäin pyrkimys valmis-
tautua sitä tilannetta varten, joka on syntyvä, kun Puolan ra-
jojen yli rupeaa tulvimaan ei vain siviiliväestöön kuuluvia pa-
kolaisia vaan asestettujakin joukkoja, joiden lukumäärän pelätään
voivan nousta niin korkealle, että niiden aseistariisuminen ja
internoiminen tulee asettamaan Puolan naapurivaltioille mitä suu-
rimpia vaatimuksia. Ihan luonnollista on, että kaikki nämä
valtiot nyt jo ryhtyvät toimenpiteisiin tämän seikan huomioon-
ottaen.

Siitä mitä aikomuksia Moskovalla ehkä sisimmässään
kohtaan/
on Puolaa /sopiwan hetken lyödessä, ei Munters silti tietenkään
sanonnut voivansa tai haluavansa lausua mitään otaksuvansa, mut-

+) Lähetystön sähke N° 61, 11/9 1939.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

ta väitti olevansa vakuuttunut siitä, että Neuvostoliitto ainakin toistaiseksi tulee jyrkästi välttämään tehdä sellaista, joka voisi herättää Saksan epäluuloja, ollen sen etujen vastaista. Tämän vuoksi voisivat Itämeren ympärillä sijaitsevat valtiot Muntersin mielestä ainakin lähitulevaisuutta silmälläpitäen edellyttää, että Neuvostoliitto niiden suhteen pysyy hiljaa. — Se seikka, että Neuvostoliitto varustaa rajojaan ainakin Latvian kohdalla piikkilankaesteillä, ei Muntersin mielestä myöskään puhu offensiivitarkoitusten puolesta lähiaikoina.

Itämerenmaiden kauppayhteyksien ylläpitämismahdollisuudet Englannin kanssa tuntuivat suuresti huolestuttavan Muntersia Saksan selityksen jälkeen, että - joskin se on ilmoittanut respektöivänsä puolueettomien maiden intressejä - olisi naivia uskoa, että Saksa sallisi puolueettomien valtioiden laivojen viedä elintarpeita Englantiin kun Englanti puolestaan pidättää ja upottaa puolueettomien maiden jokaisen laivan joka yrittää tulla sellaisessa lastissa Saksaan. Tämä selitys avaa tietenkin mitä huolestuttavimpia perspektiivejä laivaliikenteelle Itämerellä. Saksan ~~otantamissopimuksissaan~~ hyökäämättömyyssopimuksissaan Latvian, Viron ja Tanskan kanssa antamiin sitoumuksiin, joitten mukaan se sallii normaalin kaupankäynnin sotivienkin valtojen kanssa, Munters ei tuntunut kiinnittävän mitään toiveita.

Mitä tilanteen kehitykseen Puolassa tulee, Munters ei luullut, että voitaisiin aikaansaada sellainen hallitus, joka olisi valmis solmimaan rauhan Saksan kanssa.

Ministeri:

Edvard H. Paun

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 40.

Ministeri Palus

14/9 1939

Min/Pol.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 54/247 Pal D. 1939		
16/9-39	10	LITEL
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1120/39, VI-b.

Riia SSA 15 P:NÄ syys KUUTA 1939.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: D. U. M. _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriölle

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluva vuoden raportin

N° 40, Keskustelu Saksan ministerin kanssa.

Ministeri:

Edvard G. Taimi

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 40.

Riia:ssa 14 p:nä syys kuuta 1939. 54/247 Pal 1939.

Asia: Keskustelu Saksan
ministerin kanssa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
39. 54/247 Pal 1939.		
14/9-39		
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Saksan tšekäläinen lähettiläs v. Kotze kävi eilen luonani, kuullakseen, kuten hän sanoi, mielipiteitäni tilanteesta. Pysyen kohdaltani sangen varovaisena yritin omasta puolestani udella häneltä tietoja. Näin ollen keskustelumme ei muodostunut erikoisen antoisaksi. Hänen lausunnoistaan tulkooot kuitenkin seuraavat paperille pannuiksi.

v. Kotzen viitattua Saksan vakuutukseen, että sak-salais-venäläisen hyökkäämättömyyssopimuksen yhteydessä ei ollut sovittu mistään Suomea tai Baltianmaita vahingoittavasta, ja to-dettuamme ettei Neuvostoliiton mahdollinen vaikutusvallan kasvu Itämerellä ja sen ympärillä voisi olla Saksan intressien mu-kaista, v. Kotze — ilmeisesti ajatellen tulevaisuuden eri mahdollisuuksia — lausui (ruotsiksi, koska keskenämme käy-tämme tätä kieltä):

"Det är klart att vi inte vill det, men det är inte sagt, att man i alla situationer också kan sätta sig på tvären för att effektivt hindra det man inte vill".

Hyökkäämättömyyssopimuksen solmimisesta Neuvosto-liiton kanssa puhuttaessa v. Kotze väitti että Hitler oli

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-tuksiin.

viimeiseen saakka vastustanut sitä, ja vasta syntyneessä
uhkaavassa "hätätilassa" (nödläge) suostunut siihen.

Ministeri: *Edvard G. Fain*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riian olevan lähetysten raportti n:o 3 41.

Ministeriö Pöytä

17/9 1929

Min./Pol.

RIIA S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 1143/39, VI-b.

Riia S S A 18 P: N Ä s y y s K U U T A 1939.

VIITTAUS:

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ

55/247 Pal. 1939.

22/9-39	153	Litt.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Ulkoasiainministeriö L L E

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 41, Keskustelu Ranskan ministerin kanssa.

Ministeri:

Eduard H. Paiva

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.....
RAPORTTI n:o 41.

Riia ssa 17 p:nä syys kuuta 1939

Asia: Keskustelu Ranskan
ministerin kanssa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
Salainen.		
55/277 Pal D. 1939.		
L.H.		
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Eilen kävi Ranskan tšekäläinen lähettiläs ministeri Tripier luonani samassa tarkoituksessa kuin Saksan ministeri pari päivää sitten (Kts. rap. № 40 14/9 1939). Esiinnyin tietenkin puolestani yhtä varovaisesti molemmissa tapauksissa.

Ministeri Tripier'n lausunnoista on ensin mainittava se peittelemätön pessimismi, jolla hän arvosteli Latvian ja Viron tulevaisuutta nykytilanteen valossa. Hän sanoi avoimesti pitävänsä selviönä, että Neuvostoliitto ennen pitkää on ryhtyvä toteuttamaan vanhan "Drang nach dem Ostsee"nsä — se on: jälleenliittämään Venäjään Latvian ja Viron, saadakseen haltuunsa niiden satamat ja saaret Itämerellä —, ja että Saksa, tahtoen tai tahtomatta, tulee siihen suostumaan^{*)}. "Me, Ranska ja Englanti, — sanoi ministeri Tripier — emme tietenkään enemmän kuin kukaan munkaan voi niitä auttaa. Ja yksinään ne eivät tietenkään pysty mihinkään sanottavaan vastarintaan Moskovan suunnatonta ylivoimaa vastaan. Niiden asema on siis suorastaan toivoton, asioiden kehityttyä tällä tavalla".

Mitään arvoa ministeri Tripier ei sanonut voivansa antaa sille viralliselle optimismille, jota tšekäläisissä hallitus-

^{*)} Vert. ministeri v.Kotzen sanat, rap. № 40.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

piireissä demonstroidaan väittämällä, että saksalaiset ja venäläiset intressit ja voimat näillä seuduilla siinä määrin balansoivat toisiaan, että Baltian maat voivat olla rauhallisia. Paljon selvänäköisemmin, sanoi hän, arvostelee Latvian kansa tilannetta, se kun osaksi jonkinlaisella toivottomuuden fatalismilla (jo nyt järjestäen itselleen pakomahdollisuuksia, rahavaroja ulkomaille, j.n.e.), osaksi taas ilolla (laajoissa kommunistisissa piireissä) ilmeisesti odottaa käyvän hänen edellä hahmottelemallaan tavalla.

Varovaisuussyistä en tietenkään ministeri Tripier'lle vähimmässäkään määrin myöntänyt hänen voivan olla oikeassa, Mutta tässä en voi olla toteamatta, että kieltämättä, omien kokemuksienikin mukaan, eri piireissä viime päivien tapahtumien painostamina todella yhä avoimaisemmin on ruvettu resonoimaan juuri niin fatalistisesti ja toivottomasti kuin ministeri Tripier väitti. Tämä on tietenkin Latvian puolustuksen kannalta kovin huoletuttava ja vaarallinen ilmiö, joka ei voi jäädä ilman kohtalokkaita seurauksia, jos tosi tulee eteen.

Katsoen siihen, että vuosi vuodelta lisääntyneen tyytymättömyyden vallitsevaan regime'en voidaan, täällä nykytilanteen aiheuttamien eri vaikeuksien johdosta, otaksua lähitulevaisuudessa kasvavan pahasti, on se otaksuma lähellä — ainakin jos katselee asioita niin pessimistisesti kuin esim. ministeri Tripier — että Neuvostoliitosta käsin voitaisiin täällä helposti järjestää sisäisiä levottomuuksia, jotka antaisivat Moskovalle muodollisen aiheen "pasifisoimistoimenpiteisiin". Ja miten kävisi silloin, jos se antautumishenki, joka jo nyt tuntuu vallanneen ainakin muutamit siviilipiirit, voittaa alaa?

Palatakseni keskusteluuni ministeri Tripier'n kanssa, lienee vielä syytä kertoa, että hän hämmästyttävän avoimesti, — arvattavasti saadaksean minut "pá hal is" — sanoi, että Englannissa ja Ranskassa ei ollenkaan ajatella sitä mahdollisuutta, josta hänen tietojensa mukaan niin paljon Pohjoismaissa puhutaan, eli ettei Englanti ja Ranska tai Saksa jäisi sodan voittajaksi, vaan että aloitetun suurtaistelun ainoana voittajana seisoi Moskova ja bolshevismi, ~~muiden~~ uuvutettua toisensa täydellisesti. Vastattuani kuivasti olevan toki selvää, että Ranska ja Englanti ovat vakuutuneita omasta voitostaan, herra Tripier rupesi laajalti selittämään, että, ensiksi, länsimaissa ei ollenkaan tiedetä, mitä todellinen bolshevismi on, ja, toiseksi, että englantilaisille ja ranskalaisille nyt oli käynyt ylitsepääsemättömäksi, kaikkea muuta tärkeämmäksi välttämättömyydeksi estää Saksa pääsemästä siihen maailmanherruuteen, johonka se jo oli hyvällä tiellä menossa. "Huomatkaa: me vihaamme ja halveksimme saksalaisia mitä syvimmin. Kaikki muu mieluummin kuin alistuminen heidän yliherruuteensa!" Näillä intohimoisilla ja arvattavasti lyhytnäköisillä sanoilla ministeri Tripier lopetti keskustelunne.

Ministeri:

Edmund H. Davis

*Jagunon
Sankin
Lind*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riian olovan lahetystä raportti n:o 42.

Ministeriö Palis

27/9 1939.

Min./Pol.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 59/248 Valv. 1939		
28/9-39	52	LML
KOHMA	OSASTO	ASIA
5	C16	

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
KIRJELMÄ n:o 1184/39, VI-b.

Riia SSA 26 P:ÄÄ SYYSKUUTA 1939.
VIITTAUS: _____ N

P:ÄÄ KUUTA 19 P:TTY n:o _____

VIITTAUS: D. U. M. 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportteja.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluva vuoden raportit

N° 42, Neuvostoliitto ja Latvia.

N° 43, Puolan lähetystö Riiassa.

Ministeri:

Edvard Hj. Tamm

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 42.

Riia ssa 25 p:nä syys kuuta 1939. 57/248 Sal. 1939

Asia: Neuvostoliitto ja Latvia.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
28/9-39	OSASTO	ASIA
5	C.16	

Toissapäivänä, se on viime lauantaina, kuulin yleensä luotettavaksi toteamaltani taholta seuraavaa:

Varhain edellisen sunnuntain aamuna eli heti Latvian hallituksen saatua tiedon Neuvostoliiton sotajoukkojen tunkeutumisesta Puolaan, oli Latvian lähettiläs Moskovassa, ministeri Kociņš, saanut toimekseen vielä samana päivänä pyytää puheillepääsyä Molotovin luo, yrittääkseen päästä selvyteen Neuvostoliiton aikeista Latvian suhteen. Audienssi määrättiin tapahtuvaksi samana päivänä kello 17. Sillä välin oli puolén päivän aikaan Latviankin lähettiläs vastaanottanut sen puolueettomuutta lupaavan nootin, jonka Neuvostoliiton hallitus lähetti kaikkien niiden maiden edustajille, joiden kanssa Neuvostoliitto ylläpitää diplomaattisia suhteita. Ministeri Kociņšin esitettyä kyselynsä Molotoville, joka muuten ei ottanut Kociņšia erikoisen ystävällisesti vastaan, Molotow niin ollen saattoi ensin vain lyhyesti vastata viittaamalla tähän nootiin. Kociņšin insitoitua saada Molotovilta henkilökohtai-
tarkemman/
sesti /selityksen Neuvostoliiton suhtautumisesta Latviaan, oli Molotow sanonut, että Neuvostoliiton ja Latvian välillä solmittu

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hyökkäämättömyyssopimus on ja tulee pysymään näiden maiden välisten suhteiden perustana. "Minulle" oli Molotow jatkanut, "ei sovi ("mir ziehmt es nicht") ruveta "vannomaan" jotakin, mutta sanon Teille, ja voitte sen ilmoittaa hallituksellenne, että tulemme kunnioittamaan hyökkäämättömyyssopimustamme kanssanne ("wir werden den Vertrag halten")".

Tänään, maanantaina, menin tietenkin heti takäläiseen ulkoministeriöön tarkistaakseni mahdollisuuksien mukaan saamiani ylläselostettuja tietoja. Ministeriön pääsihteeri (kansliapäällikkö) ministeri Nukša vahvisti tällöin empimättä saamani tiedot pääasiassa oikeiksi. "Sikäli kuin virallisiin vakuutuksiin tätä nykyä yleensä voi luottaa", lisäsi ministeri Nukša "katsomme voivamme olla tyytyväisiä Molotowin selitykseen".

Ministeri: *Edvard H. Paasio*

Täpän...
...

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riissa olevan lähetystön raportti n:o 44.

Ministeri Palin

28/9 1939

Min./Pol.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. ULKOASIAINMINISTERIÖ

KIRJELMÄ n:o 1191/39, VI-b. *61/248 Pa/D. 139.*

Riia SSA 28 P:nÄ SYYS KUUTA 19 39 *20/9-39*

VIITTAUS: P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

RYHMÄ	OSA-TO	ASIA
<i>5</i>	<i>C16</i>	

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportteja.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportit

№ 44, Ministeri Munters tilanteesta Baltikumissa.

№ 45, Puolan Riian-lähettiläs. II.

Ministeri: *Eduard Hj. Paasik*

RIIASSA OLEVA LÄHETYSSTO. ULKOASIAINMINISTERIÖ Salainen.

RAPORTTI n:o 44.

Riiaassa 28 p:nä syyskuuta 1939.

Asia: Ministeri Munters tilanteesta
Baltikumissa.

61/248 Jel 29.		
79-39		
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Käydessäni eilen illalla kello 8 ulkoministeri Muntersin puheilla tiedustelin häneltä tietenkin ensiksi, miten hän arvosteli tilannetta Virossa. Hän huomautti tällöin aluksi, ettei hänellä ollut täsmällisiä tietoja siitä, mitä Neuvostoliitto konkreettisesti on vaatinut Virolta, ja missä muodossa nämä vaatimukset on esitetty. Hän ei salannut oudoksumistaan sen johdosta, että ulkoministeri Selter, ollessaan Riiaassa, matkallaan Moskovasta Tallinnaan viime maanantaina ja eilen matkallaan takaisin Moskovaan, ei ~~yrittänyt~~kään asettua yhteyteen hänen kanssansa. Oudoksuen hän myös totesi, ettei Latvian lähettiläälle Tallinnassa ole annettu täsmällisiä tietoja sen enempää Neuvostoliiton vaatimuksista kuin Viron suhtautumisesta niihin. Täällä Riiaassa ei ministeri Rebane myöskään ainakaan siihen mennessä, jolloin olin Muntersin luona, ollut käynyt hänen puheillaan. "Ja kuitenkin" sanoi Munters "ratkaisee Viron vastaus tilanteen meidänkin kohdaltamme. Jos Viro lopullisesti kieltäytyy suostumasta Moskovan vaatimuksiin merkitsee se arvovastavasti Neuvostoliiton ryhtymistä sotatoimenpiteisiin vaatimustensa täyttämiseksi. Jos Viro taasen suostuu, on enemmän kuin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

pelättävissä, että Moskova ennen pitkää asettaa niin hyvin Latvian kuin Suomen samanlaisen tilanteen eteen kuin se, missä Viro nyt on".- Minkäänlaista arvoa Munters ei enää tuntunut antavan niihin vakuutuksiin, jotka Molotow tämän kuun 17 p:nä oli lausunut Latvian Moskovan lähettiläälle (raporttini № 42), vaikka hän toisaalta kyllä tehosti, että toistaiseksi Moskova ei ole esittänyt Latvialle mitään taloudellisia, poliittisia tai sotilaallisia vaatimuksia.

Mitään arveluja siitä, mitä Viro lopullisesti tulee vastaamaan Neuvostoliiton vaatimuksiin, Munters ei halunnut lausua. Tässä yhteydessä hän vain totesi, että Baltian maiden viime viikkojen toive, että Saksan ja Neuvostoliiton intressit ja voimat näillä seuduilla siinä määrin balansoisivat toisiaan, että Baltian maat saisivat olla rauhassa, näyttää täydellisesti pettäneen. Täten nämä maat eivät voi laskea min-käänlaiseen vieraaseen apuun tai tukeen Moskovan vaatimuksia vastaan. Miten tällaisessa, mitä vakavimmassa asemassa on meneteltävä, - se on jokaisen maan yksin ratkaistava. Monta eri seikkaa on tällöin huomioon otettava. Niinpä ei kukaan voi vielä varmuudella tietää, miten Saksan ja Neuvostoliiton suhteet kehittyvät. Epäilystäkään esimerkiksi ei liene siitä, että Moskovan pyrkimykset Itämerelle ovat tähdätyt Saksaa vas-taan. Ja että v. Ribbentrop kolmen viikon kuluttua jälleen kiirehtii Moskovaan voi ainakin merkitä, ettei kaikki suinkaan ole hyvässä järjestyksessä saksalais-venäläisissä suhteissa.

x

x

x

Täkaläisissä diplomaattipiireissä ollaan yleensä

sitä mieltä, ettei Virolla ole muita mahdollisuuksia kuin suos-
tua Neuvostoliiton vaatimuksiin, ainakin jos nämä pysyvät niis-
sä rajoissa, joista tiedetään kertoa. Katsotaan, että ilmei-
sesti viisaampaa kuin selvä, heti tapahtuva tuho ja itsemurha,
on yritys voittaa aikaa.

Ne virkaveljeni, jotka myöskin ovat akkreditoituit
Tallinnassa, kertovat tietävänsä parhaimmasta lähteestä, että Vi-
ron hallituksen käsitellessä suhtautumistaan Neuvostoliiton vaa-
timuksiin, kenraali Laidoner jyrkästi olisi vaatinut yleismobi-
lisatiota ja vastarintaa viimeiseen saakka, mutta että päämi-
nisteri Eenpalu olisi vastustanut tätä ja katsonut ainoaksi
mahdollisuudeksi yrittää vielä neuvottelujen avulla päästä sie-
dettävään alistumiseen Moskovan vaatimuksiin. Eenpalun kantaan
olisi presidentti Päts yhtynyt, ja se olisi sitten tullut
hallituksen päätökseksi. Relata refero.

Ministeri:

Edvard H. Paav

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riianan olevan lähetyksen raportti n:o 46.

Ministeri Falin

3/10 1939

Min./Pol.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1211/39, VI-b.

63/278 Pol U. 39.

Riia Ssa 3 P.NÄ lokuuta 1939.

6/10-27	N2	LII
THMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
Lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 46, Puolan Riian-lähettiläs III.

Ministeri:

Eduard H. Taimi

RIIASSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 46.

Riia ssa 3 p:nä loka- kuuta 19 39.

Asia: Puolan Riian-lähettiläs III.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
63/248 Pal	1939	
6/10-39		LIIT.
5	916	ASIA

Ennen tänään tapahtunutta lähtöään Riiaasta näytti Puolan tähänastinen lähettiläs Klopotoski minulle luottamuksellisesti nootin, jonka hän protestina oli lähettänyt ulkoministeri Muntersille "irtisanomisensa" johdosta. Tämä nootti oli näin kuuluva:

"Se référant à la déclaration verbale de Son Excellence Monsieur le Ministre des Affaires Etrangères de Lettonie faite au Ministre de Pologne à Riga, le 21 septembre a.c., - d'après laquelle le Gouvernement Letton, donnant comme motifs le fait que le Gouvernement Polonais a quitté le territoire de Pologne, qu'il n'est plus en état d'exercer ses fonctions et que le Ministre de Lettonie auprès de ce Gouvernement n'a plus de contact avec lui, cesse de reconnaître le Ministre de Pologne en Lettonie comme représentant son Gouvernement auprès du Gouvernement Letton, - le Ministre de Pologne a l'honneur de déclarer ce qui suit:

I. La Pologne, - attaquée par l'Allemagne sans déclaration de guerre, contrairement au Pacte de non-agression de 1934 valable pour 10 ans et qui ne prévoyait pas de dénoncement, attaquée par la Russie contrairement au Pacte de 1932 ainsi que contrairement au Pacte sur la définition de l'agresseur de 1933 dont la Lettonie est un des signataires et contrairement aux principes du Pacte de la Société des Nations et du Pacte Kellogg, - continue à se défendre sur son propre territoire.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

II. Le Gouvernement légal de la République de Pologne avec le Représentant Souverain de l'Etat Monsieur le Président de la République en tête continue à exister.

III. La déclaration - d'après laquelle le représentant d'un pays ami, victime d'agression, cesse d'être reconnu par le Gouvernement d'un Etat qui déclarait sa neutralité - est un fait sans précédent.

C'est pourquoi d'ordre de son Gouvernement le Ministre de Pologne élève une protestation solennelle.

Riga, le 23 septembre 1939."

Saamieni tietojen mukaan latvialaiset viranomaiset tekivät erilaisia vaikeuksia Klopotoskille hänen lähtönsä yhteydessä, viitaten siihen, ettei hän enää nauttinut diplomaattisia eksterritorialiteetti-oikeuksia.

Sekä Klopotoskin "irtisanomisen" että viimeksi mainittujen, hänelle tehtyjen vaikeusten johdosta, ovat Ranskan ja Englannin lähettiläät tehneet "föreställningar" Latvian ulko-ministeriössä.

Ministeri:

Edvard A. Taim

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 47.

Ministeriö Palini

7/10 1939.

Min./Pol.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1215/39, VI-b.

Riia Ssa 4 p:nä loka KUUTA 19 39.

VIITTAUS: _____ N

P:nä _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 47, Neuvostoliitto-Latvia II.

Ministeri:

Edvard Lytinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ
64/248 Sel D. 1939
6/10-39
OSASTO ASIA
5 C16

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 47.

Riia ssa 3 p:nä loka kuuta 1939.

Asia: Neuvostoliitto - Latvia II.

64/248 Pal 29.
10-29
5 C16
OSASTO ASIA

Saatuani viime sunnuntaina luotettavalta taholta tiedon ministeri Muntersin maanantaina tapahtuvasta matkasta Moskovaan Molotowin kutsusta, ilmoitin siitä heti lyhyesti Ministeriölle salasähkeessäni № 76. Seuraavat tätä ilmoitusta täydentävät tiedot tulkoot tässä paperille pannuiksi, koska ne, sikäli kuin toistaiseksi on mahdollista, jossain määrin valaisevat tilannetta. Vaikkeivät ne olekaan ulkoministeriöstä, pitänevät ne silti paikkansa.

Kutsu Muntersille saapua Moskovaan tuli Riikaan viime lauantain ja sunnuntain välisenä yönä, ja liittyi siihen tarjous erikoislentokoneen asettamisesta Muntersin käytettäväksi, mikäli hän matkustaisi heti sunnuntaina. Viimemainittua tarjousta ei kuitenkaan akseptoitu, vaan päätti Latvian hallitus ylimääräisessä istunnossaan sunnuntain iltapäivänä, että Munters maanantaina lähtisi Moskovaan säännöllisessä liikennekoneessa. Sitä, mitä Latvian hallitus tässä istunnossaan muuten päätti, ei luonnollisestikaan hallituksen ulkopuolella tunneta. Tiedetään vain, että Muntersille lienee annettu huomattavan laajat valtuudet. Asiaakoskewassa kommuniqueassaan yritti hallitus — ihmeteltävästi kyllä — herättää sen vaikutelman, että Muntersin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

matka Moskovaan tapahtuisi lähinnä Latvian hallituksen aloit-
teesta. Tiedonanto oli, kuten tunnettua, näin kuuluva:

"Ministerineuvosto piti tänään presidentti Ulmanisin puheenjohtolla ylimääräisen hallituksen istunnon. Ulkoministeri Munters esitti selonteon Moskovassa syyskuun 28 p:nä Neuvostoliiton Saksan ja Viron kanssa solmimista sopimuksista. Hallitus totesi tällöin, että nämä sopimukset ovat aiheuttaneet Itä-Euroopan poliittiseen tilanteeseen niin pitkälle meneviä muutoksia, että myös Latvian on ryhdyttävä tarkistamaan ulkopolitiittisia suhteitaan ja hankittava ennen kaikkea täydentäviä tietoja suhteissaan Neuvostoliittoon. Tätä varten antoi hallitus ulkoministeri Muntersin tehtäväksi lähteä heti Moskovaan ja asettua heti välittömään kosketukseen neuvostohallituksen kanssa. Ministeri Munters matkustaa huomenna aamulla Riistä Moskovaan."

Itse asiassa lienee asioiden kulku ollut seuraava: Jo muutama viikko sitten, jolloin Latvian Englanninkaupan ty-
rehtimynen rupesi käymään ilmeiseksi, oli Latvian taholta tehty sondeerauksia Latvian ja Neuvostoliiton välisen kaupan laajentamismahdollisuuksista. Moskova oli näihin tunnusteluihin suhtautunut aika kylmästi, eikä mihinkään sanottavampiin tuloksiin toistaiseksi oltu päästy. Äkkiä viime lauontain iltana (tai lauontain ja sunnuntain välisenä yönä) ilmoitettiin Latvian ministerille Moskovassa, että oli toivottavaa, että ulkoministeri Munters ensi tilassa tulisi Moskovaan venäläis-latvialaisten kaupallisten ja, ennen kaikkea, poliittisten suhteiden uudelleerjestyksiksi uuden kansainvälisen tilanteen huomioonottaen. Siitä, mitkä poliittiset vaatimukset Neuvostohallitus aikoi asettaa Latvialle, ei ministeri Muntersilla ollut mitään tietoja lähtiessään eilen Moskovaan. Hän, kuten kaikki muutkin, saattoi vain arvata niiden voivan kohdistua — paitsi otaksuttavasti keskinäisen avunantosopimuksen solmimiseen — Latvian satamiin (Riikaan, Liepajaan tai Ventspilsiin), niihin latvia-

lasiin rautateihin, joilla Neuvostoliitolle saattaa olla strateginen tai kaupallinen merkitys, tai siihen Latgale'n maakunnan osaan, jossa valkovenäläinen vähemmistö pääasiassa asuu. Siinä kaksi tuntia kestäneessä neuvottelutilaisuudessa Moskovassa eilen illalla, johon ottivat osaa Stalin, Molotow, Potemkin ja Neuvostoliiton lähettiläs Riiassa sekä Munters ja Latvian lähettiläs Moskovassa, selvenivät arvatenkin Moskovan tavoitteet, mutta ainakin toistaiseksi on täällä Riiassa ollut sula mahdollisuus saada luotettavia tietoja siitä, mitä tässä tilaisuudessa Neuvostoliiton taholta esitettiin ja mitä Latvian taholta vastattiin.

x

x

x

Sunnuntain iltana oli Saksan lähettiläs ollut Muntersin puheilla. Ministeri v. Kotze kertoi mitä luottamuksellisimmin minulle tästä kohtauksesta Muntersin kanssa, että tämä luonnollisesti oli ollut sangen vakava, mutta sanonut toivovansa, että neuvottelutietä vielä voitaisiin Moskovassa päästä siedettäviin tuloksiin, jos Saksankin taholta diplomaattisin keinoin tarpeeksi voimakkaasti painostettaisiin venäläisiä. Ministeri v. Kotze'n kyselyyn, oliko Latvian hallitus Berliinissä tehnyt joitakin esityksiä tähän suuntaan, oli Munters vastannut, ettei hän ollut pyytänyt mitään apua, mutta että hän arveli Saksan omassa selvässä intressissään tekevän kaikki voitavansa estääksensä Neuvostoliiton vaikutusvallan ja mahdin kasvua Itämerellä.

Ministeri v. Kotze väittää minulle, ettei hänellä ollut mitään tietoja siitä, oliko Berliini ehkä ryhtynyt tai aikoiko se ollenkaan ryhtyä Muntersin viittaamiin demarche'ihin.

Hän myönsi kuitenkin Neuvostoliiton viime otteiden Baltianmaissa olevan ilmeisessä ristiriidassa Saksan intressien kanssa, mutta korosti samalla, että kun kerran Puolan asiat on ollut pakko järjestää sillä tavoin kuin on tapahtunut, sotajoukkojen länsirintamalle siirtämisen mahdollistuttamiseksi, valitettavasti ei hänestä tuntunut olevan otaksuttavissa, että Saksa nyt voisi ryhtyä voimakeinoin vastustamaan Moskovan pyrkimyksiä Baltian maissa.

Ministeri:

Edvard G. Paim

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön raportti n:o 48.

Ministeriö Talus

6/10 1939.

Min./Post.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1229/39, VI-b.

Riia SSA 6 P:NA loka KUUTA 19 39.

VIITTAUS: _____ N

P:NA _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
65/249 Tal D. 1939.	
9/10-39	Liitt.
5	OSASTO ASIA
	C/b

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 48, Neuvostoliitto - Latvia III.

Ministeri:

Eduard Th. Fain

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Salainen.

RAPORTTI n:o 48.

65/249 Sal. 1939.

Riiaassa 6 p:nä loka kuuta 1939. 9/10-39

Liitt.

Asia: Neuvostoliitto - Latvia III.

5 CA

Saatuani eilen illalla luotettavalta taholta tietää, että Molotow ja Munters olivat Moskovassa muutama tunti aikaisemmin allekirjoittaneet samantapaisen sopimuksen kuin syyskuun 28 p:nä Neuvostoliiton ja Viron välillä solmittu sopimus, ja saatuani toiselta, niinikään luotettavalta taholta vähän myöhemmin tarkemmat tiedot sopimuksen eri artikloista, tilasin heti puhelun Suomeen, jonka kuitenkin sain vasta kello 23 aikaan. Silloin sanelemassani puhelinsanomassa antamani tiedot tehdyn sopimuksen sisällöstä lyövätkin pääkohdissaan täysin yhteen sopimuksen tänään julkaistun tekstin kanssa.

Yksityiskohtaisempiin kommentarioihin ja tilanteen tarkkailuun en kuitenkaan vielä tässä halua ryhtyä, ennenkuin olen saanut tavata ministeri Muntersin ja ennenkuin olen ehtinyt ottaa yhteyden eri tšekäläisiin piireihin. Tässä tulkoon vain lyhyesti todetuksi, että sopimuksen määräykset tietenkin merkitsevät yhtä katastrofimaista iskua Latvialle, kuin Viron sopimus merkitsi sille, että Neuvostoliiton valta Itämerellä on yhä enemmän kasvanut, ja muiden Itämerenmaiden, Suomen, Ruotsin ja Saksankin asema samassa määrin vielä enemmän huonontunut, ja että bolshevismin leviämismahdollisuudet ovat ko-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sen Latvian lyhyessä historiassa kohtalokas, traagillinen kään-
nekohta on tapahtunut, että uusi vaihe on alkanut, joka var-
mastikin tulee olemaan täynnä vaikeuksia ja vaaroja, ja jonka
loppunäytelmän suhteen ei voine olla muuta kuin pessimistinen

Ministeri:

Edvard H. Tamm

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riisassa olevan tehtytöiden raportti n:o 57.

Ministeriö Salin

14/10 1929.

Be

Min-Post.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
70/249 Pal. N:o 79.		
19/10-39		
OSASTO	ASIA	
5	C16	

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1271/39, VI-b.

Riia Ssa 14 P:nä loka KUUTA 19 39.

VIITTAUS: _____ N: _____

P:nä _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

N:o 51, Presidentti Ulmanis latvialais-venäläisestä avunantosopimuksesta.

Ministeri: *Eduardz Taim*

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 51.

Riia:ssa 14 p:nä loka kuuta 19 39.

70/249 Sal. 39.

Asia: Presidentti Ulmanis
latvialais-venäläisestä
avunantosopimuksesta.

19/10-39	Liitt.	
OSASTO	OSASTO	ASIA
5	C16	

Latvian valtion kulttuurineuvoston ja talousneuvoston yhteisessä istunnossa toissapäivänä piti presidentti Ulmanis puheen, jossa hän yritti optimistisessa valossa selittää Latvian ja Neuvostoliiton lokakuun 5 p:nä solmitun avunantosopimuksen ~~muuttu~~ syntyä ja sen aiheuttamaa uutta tilannetta tässä maassa +). Herra Ulmaniksen puhe sisälsi joukon pontevia vakuutuksia ja väitteitä, mutta kriittilliseen kuulijaan (tai lukijaan) se ei suinkaan tehnyt mitään vakuuttavaa vaikutusta. Oheenliitän tähän puheen saksannoksen. Tähän tulkoot, erittäin kuvaavina, otetuiksi seuraavat kohdat hänen puheestaan:

Tehtyään aluksi selkoa viime 6 viikon tapahtumista ja todettuaan, toiselta puolen, että Latvian suuri eteläinen naapuri Puola oli lakannut olemasta valtatekijä Itä-Euroopassa ja, toiselta puolen, että Baltian maissa elävät saksalaiset saivat lokakuun kuudentena ja seitsemäntenä päivänä Berliinistä ohjeen muuttaa Suursaksaan, mikä merkitsi samaa kuin ilmoitus, ettei Saksalla ole enää kansallisia intressejä valvottavinaan näissä maissa, asetti hän kysymyksen: "Olemmeko toimi-

+) Läh. rap. N° 49.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

neet parhaan tietomme ja omantuntonne mukaan, olemmeko toimineet niin, että toimintamme on parhaalla mahdollisella tavalla vastannut kansan ja valtion etuja? Vai ovatko ne oikeassa, jotka sanovat, että meidän olisi pitänyt toimia toisin, ja että, ottaen kaiken huomioon, meidän olisi pitänyt saattaa vaaraan kansalaistemme rauhallinen työ ja elämä?" Tähän presidentti Ulmanis luuli voivansa antaa seuraavan vastauksen: "Me olemme varoneet, ettei latvialaista verta vuotaisi, eikä latvialaisten elämää uhrattaisi sellaisten asioiden takia, jotka eivät muodosta valtiomme olemassaolon perusteita."

Selostettuan avunantosopimuksen määräykset presidentti Ulmanis vielä katsoi mahdolliseksi sanoa: "Tälle sopimukselle kuten muillekin Neuvostoliiton kanssa tehdyille sopimuksille on ominaista selvyys ja selkeys ja toisen sopimuspuolen etujen kunnioitus. Sopimus on todella molemminpuolinen." Ja lisäksi: "Kokemuksemme rauhan- ja hyökkäämättömyyssopimuksista luovat välttämättömän perustan sille uskalle, että Neuvostoliitto tulee täyttämään allekirjoittamansa sopimuksen määräykset." Ja vielä: "Tämä sopimus, joka tehtiin molemminpuolisella luottamuksella ja mitä parhaimmalla tarkoituksella, lisää turvallisuuttamme, loitontaa tai jopa poistaa sodanuhan. Ja vielä enemmän. Se lisää myös Neuvostoliiton turvallisuutta ja samoin pohjoisen ja eteläisen naapurimme, Viron ja Liettuan turvallisuutta."

Latviaan sijoitettavista varuskunnista hän lausui: "Sopimuksessa sovittiin, että Latvian alueelle sijoitettaisiin venäläisiä varuskuntia. Ei pidä unohtaa, että näiden varuskuntien tehtävä on yksinomaan suojella muutamia alueita eikä koko maatamme, jonka puolustamisesta huolehtii edelleen armeijamme. Muuten ei maassamme, jonka itsenäisyyden ja riippumattomuuden Neuvostoliitto sopimuksessa tunnustaa, voisikaan olla."

Ja edelleen hän lausui:

"Me emme tule luovuttamaan kenellekään toimintavapauttamme eikä kukaan tule sitä meiltä riistämään." — — "Valtiomme on itsenäinen ja riippumaton sekä sisä- että ulkopoliitikassaan. Me itse tahdomme säilyttää sen sellaisena." — — "Meidän täytyy olla valmiina kriittisenä hetkenä, sillä meidän täytyy, jos sota jälleen maatamme lähestyisi, täyttää myös tämän sopimuksen sisältämät velvollisuudet. Näistä syistä tulee valtio kiinnittämään yhä enemmän huomiota armeijaamme." Lisäksi presidentti Ulmanis vakuutti: "Tahdon tässä nimenomaan torjua sen käsityksen, että maamme turvallisuus olisi ulkoapäin uhattu". — "Kukaan ei koeta ulkomailta käsin tyrkyttää meille mitään uutta järjestystä. Mutta jos tässä maassa jotkut sitä yrittäisivät, niin tulemme antamaan heille sopivan vastauksen."

Mahtaako kaikkien näiden vakuutuksien ja väitteiden takana olla ollenkaan enemmän todellista ^{uskoa} /tahtoa ja voimaa kuin herra Ulmaniksen samantapaisten aikaisempien vakuuttelujen takana? En ole tavannut ainoatakaan ulkomaalaista tarkkailijaa joka sitä uskoisi.

Ministeri:

Edvard G. Laine

Lehden nimi:

Riposte Rundschau

päiväys: 13. 5. 1929

numero: 234

Sivu, sivut, vuosi 13.

Botschaft des Staates auf der gemeinsamen Tagung

Auf der gestrigen gemeinsamen Sitzung der Staatsräte hielt Staatspräsident Kerttu Umanis nachstehende Ansprache:

„In letzter Zeit haben sich die Ereignisse auf den Schlachtfeldern und in den Kabinetts der Staatsmänner mit einer unvorhergesehenen und noch nie dagewesenen Schnelligkeit entwickelt, sie haben in das Leben der Völker und Staaten, in die Grenzen und gegenseitigen Beziehungen zwischen den Völkern und Staaten Umverteilungen, Veränderungen und Umbrüche hineingetragen, die nicht nur neu, ungewöhnlich, sondern wirklich geschichtlich sind.

Wir alle sind Zeugen dessen gewesen, in Wahrheit noch mehr — in gewissen Zeiten und Abschnitten sind wir aktive Teilnehmer gewesen, denn wir konnten und wollten nicht beiseite bleiben und zulassen, daß die Ereignisse sich über unseren Kopf hinweg entwickeln und wir selbst in eine unbekannte Richtung mit hineingerissen werden. (Beifall.)

Es sind erst einige Wochen seit den Tagen vergangen, als

ein Wirbel von wichtigen Verträgen

einsetzte. Erfolglos wurden die englisch-französisch-russischen Verhandlungen abgebrochen, dann folgte am 19. August das deutsch-russische Wirtschaftsabkommen, dann wurde am 23. August in Moskau der deutsch-russische Nichtangriffs- und Konsultationspakt ausgearbeitet und unterzeichnet, am 1. September begann der deutsch-polnische Krieg, dann folgte die Kriegstätigkeit an der Westfront zwischen Frankreich, England und Deutschland; dann folgte die Schließung der Dsisee und die fast völlige Stilllegung des Fernverkehrs. Am 17. September marschierten die Truppen der Sowjetunion in Polen ein, am 20. September wurde die Demarkationslinie zwischen Deutschland und der Sowjetunion festgelegt. Am 28. September folgte der neue Vertrag zwischen Deutschland und der Sowjetunion, in dem die Grenzen auf dem ehemaligen Gebiet Polens fest-

gest
im
Dien
und
liche
der
Dito
leben
Groß
lung
Deut
hen.
Beif
unt
entf
der
tam
am
ten
sch

Die Volksgruppenleitung gibt

Helfer heran!

Der freiwillige Arbeitsdienst braucht noch zahlreiche Meldungen zur Organisation und Durchführung des Umsiedlungswerkes.

Meldungen in der „Concordia Aigensis“, Ich-laba ceta 14.

Kranke anmelden!

Die Vorbereitungen zum Abtransport der kranken Volksgenossen sind im vollen Gange. Neben den bisher laufenden Meldesystemen der Kranken über die Nachbarschaften und durch die deutschen Ärzte wird nun, nachdem diese einigermassen durchgeführt sind, noch ein letztes drittes Meldesystem die lückenlose Krankenbestandaufnahme zu sichern helfen.

Es sollen ab heute die Angehörigen ihre Kranken auf einem Formblatt melden, das in der (4. Dt. Grundschule,

(Sonntabend, den 14. Oktober) von 10 16 Uhr abzugeben:

1. Deutscher Frauenbund, Meera Str. 62. Tel. 91425.

2. Kindergarten des Deutschen Frauenbundes, Kaluzeema 25. Tel. 42985.

Es kann nur gut gebrauchsfähiges Bettzeug entgegengenommen werden!

Das Bettzeug kann — wenn es sich nicht um leichtere Einzelgegenstände handelt — auch abgeholt werden. Das Volkspflegeamt.

Für die Verpflegung unserer landbäuerlichen Volksgenossen

werden große Mengen an Lebensmitteln benötigt. Meldungen der Spenden werden ab Sonntabend 9 Uhr im Bürgerverein-Sängersaal am Tisch „Sachspenden“ entgegengenommen.

Wir brauchen: Kartoffeln, Fleisch, Butter, Speck, Gemüse, Hülsenfrüchte, Mehlsprodukte (Manna, Reis, Nudeln), Konerven, Brot, Butter,

F
Löff
Kan
schö
mit
Kü

©
Wi
An
for
zu
De
B
zu

fä
te
w

R

ne

ba
St
fie
Ra
fel

Wohl

Die beweglicher Habe

barer und wasserfester Schrift bezeichnet sein. Für diesen Zweck sind in Riga Holztafelchen bestellt worden, über deren Vertrieb demnächst Näheres bekanntgegeben wird. Bis dahin können selbstgefertigte Holztafelchen angebracht werden.

Die Aufstellung des großen Gepäcks (keine Möbel, kein Handgepäck) zum Speiser, Exporthofen 23 kann mit dem heutigen Tage beginnen.

Möbel.

Ueber den Abtransport von Möbeln, der vorwiegend nur in sehr beschränktem Maße möglich sein wird, erfolgt eine besondere Bekanntmachung.

Die Deutsche Volksgemeinschaft.

Zentralmeldeamt

In Fällen, wo der Inhaber von Großgebäuden unter keinen Umständen dieses selbst zum Speicher befördern kann, kann er sich im Zentralmeldeamt (Riga, Apasijas Boul. 11. 4. Grundschule, gegenüber der Präfektur) melden.

In solchen Fällen wird die Transportzentrale nach Möglichkeit die Beförderung von einem Stück Großgepäck je erwachsene Person übernehmen, nicht mehr als 4 Stück je Haushalt. Das einzelne Gepäckstück muß von 2 Personen getragen werden können.

Auch die Anmeldung von Personen, die wegen Krankheit, Alters oder anderer Gebrechen transportbedürftig sind, und für welche die Angehörigen selbst kein Fuhrwerk beschaffen können, wird im Zentralmeldeamt entgegengenommen.

Kinderreiche Familien können in dem Zentralmeldeamt Bedarf an Hilfskräften für den Transport der Familie und ihres Handgepäcks zum Hafen anmelden.

Alle oben genannten Meldungen können nicht wie in der „M. N.“ vom 12. Oktober angeben, in der Transportzentrale, Kenins eļa 4 angenommen werden, sondern sollen im Zentralmeldeamt Apasijas Boul. 11 aufgegeben werden.

Kein Verzeichnis der mitgenommenen Sachen

Ein Sonderverzeichnis der mitgenommenen resp. eingepackten Sachen braucht nicht angefertigt zu werden. Die Ausfüllung der durch die Nachbarkassen verteilten Bogen über den gesamten Besitzzustand bleibt natürlich bestehen.

gen, zum Verpachten der Habe der umwohnenden Volksgenossen ist von der Volksgruppenführung in Auftrag gegeben worden. Ueber die Einzelheiten des Betriebs und die Verkaufsstellen wird demnächst Näheres bekannt gegeben.

Achtung

Für die Gebiete Zukums, Kandava, Talsi und Wentspils.

1. Das große Gepäck, auch in Kisten verpackt, ist mit Kennzeichnung des Vor- und Familiennamens und des bisherigen Wohnortes nach Wentspils Ostas (Straße 22 (Speiser) an den Bevollmächtigten Robert Koshines zu schicken. Mit der Absendung kann begonnen werden.

Auf der Abfertigungsstation ist anzugeben, daß der Transport ab Wagon zum Speicher durch den „Celtrans“ getätigt werden soll. Die Kosten müssen auf der Abfertigungsstation bezahlt werden.

2. Gute landwirtschaftliche Maschinen können gleichfalls nach Wentspils, und zwar auf die Adresse: Wentspils vilkskita wāžu amatnīka, Dabru eļa 2, an den Bevollmächtigten Harry Eggers, geschickt werden. Auch bei diesen Transporten kann der „Celtrans“ in Wentspils für die Ueberführung ab Wagon benutzt werden.

Räumung nach Zonen

Die Evakuierung der Volksgruppe wird planmäßig nach Räumungszonen erfolgen. Die Räumungstermine für die einzelnen Zonen werden rechtzeitig bekanntgegeben.

Kraftwagen in Lēpaja

—r— Allen Volksgenossen in Lēpaja wird hiermit zur Kenntnis gebracht, daß der Bevollmächtigte für das Transportwesen Paul Demme, Jūlianes Str. 25, Tel. 1323, über sämtliche in Lēpaja befindlichen deutschen Personen- und Lastkraftwagen verfügt und Anforderungen entgegennimmt. Der Bevollmächtigte leitet dann die Anforderungen an den Inhaber der Auto-Reparaturwerkstätte N. Repke weiter (Juhres Str. 24, Tel. 2272), welcher seinerseits die Entsendung der Wagen veranlaßt.

Volksgenossen auf dem Lande, Achtung!

In allen auf den Abtransport über Lēpaja bezüglichen Fragen erteilt Auskunft Agronom Th. Ladšewič, Lēpaja, Mīša 48, Tel. Lēpaja 1859.

(Weitere Mitteilungen auf Seite 5.)

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riisassa olevan lähetysliä raportti n:o 57.

Ministerin Taku

25/10 1939.

Min/Pol.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
72/249 P. 10. 1939.		
28/10-39	RE	LIIT.
	OSASTO	ASIA
5	C16	

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1307/39, VI-b.

Riia SSA 25 P:nÄ loka KUUTA 19.39.

VIITTAUS: _____ N

P:nÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetyksen kuluvan vuoden raportin

N° 53, Ulkoministeri Munters Latvian ja Neuvosto-
liiton keskinäisestä avunantosopimuksesta.

Ministeri:

Edvard H. Paasikallio

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIÖ Salainen.

RAPORTTI n:o 53.

72/249 Pal D. 1939

Riia ssa 25 p:nä loka kuuta 1939.

27/10-39

Asia: Ulkoministeri Munters Latvian
ja Neuvostoliiton keskinäi-
sestä avunantosopimuksesta.

LUKUMÄÄRÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Toissapäivänä piti ulkoministeri Munters Latvian talouskamarien yhteisessä istunnossa esitelmän Latvian ja Neuvostoliiton välillä lokakuun 10 p:nä solmitusta avunantosopimuksesta. Koska ministeri Muntersin esitys antaa sattuvan kuvan siitä, minkälaiseksi tämän sopimuksen synnyttämä tilanne ja lähitulevaisuus Latvian osalta yritetään kaunomaalata, otan tähän muutamia kohtia Muntersin puheesta, oheistaen samalla yhden ranskankielisen kappaleen sen tekstistä kokonaisuudessaan.

Aluksi ministeri Munters totesi, että ~~tapahtu-~~
~~ma~~ tasapaino on Itä-Euroopassa perusteellisesti muuttunut ja senmukaisesti luonnollisesti myös Latvian asema. Puola on pudonnut pois laskuista voimatekijänä ja Latvian on nyttemmin otettava huomioon vain kaksi suurvaltaa. Mutta myös näitten suurvaltojen, Neuvostoliiton ja Saksan suhteissa on tapahtunut täydellinen mullistus. Entisen jännityksen tilalle on tullut ensin hyökkäämättömyyssopimus ja sitten ystävyys- ja etupiiri-
rajasopimus. Neuvostoliitto on saanut uuden vaikutusalueen, ja on luonnollista, että se ryhtyy heti vahvistamaan asemaansa tällä alueella. Mainittuaan latvialais-venäläisen avunantosopi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

- Tavallinen.
- Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
- Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
- Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

muksen muodostavan yhden renkaan näissä Neuvostoliiton pyrkimyksissä, asetti Munters kysymyksen: "Voiko kaksi voimiltaan niin erilaista valtiota kuin Latvia ja Neuvostoliitto, ja joitten sisäinen järjestys ja poliittinen ideologia lisäksi ovat niin erilaiset, elää keskinäisessä avunantosuhteessa?" Tähän hän vastasi myönteisesti, viitaten toiselta puolen siihen, että avunantosopimukseen on sisällytetty poliittinen periaate, että Baltian maiden koskemattomuus on välttämätön Neuvostoliitolle, ja toiselta puolen siihen, että Latvialle on tärkeätä, että Neuvostoliitto tuntee olevansa turvassa. Sillä ellei se sitä tuntisi, sanoi Munters, voisi se ryhtyä toimenpiteisiin, joita se saattaisi pitää turvallisuudelleen välttämättöminä, ja jotka helposti/sivait synnyttää hankauksia Latviankin kanssa. Olisi ehkä voitu olla tekemättä sopimusta Neuvostoliiton kanssa, mutta ei olisi voitu poistaa Neuvostoliiton mielenkiintoa Latvian asemaa kohtaan. Ennenkin tai myöhemmin voisi tämä mielenkiinto ilmetä vielä jyrkemmässä muodossa. "Ja lisäksi", sanoi Munters - "jos puhutaan dominoimisesta, niin on otettava huomioon, että dominoida voi myös aivan ilman sopimuksia. Missään tapauksessa eivät sopimusneuvottelut eikä sopimuksen sisältö todista Neuvostoliiton pyrkimyksistä dominoida meitä. Asia on aivan päinvastoin: meillä on ollut neuvotteluja ja meillä on sopimusteksti. Tämä teksti puhuu selvää kieltään sekä suvereenisuudestamme että toimintavapaudestamme."

Huomautettuaan, että eräillä tahoilla on ilmilausuttu pelko, että maahantulevien venäläisten joukkojen avulla voisi tapahtua Latvian bolshevisoituminen, Munters väitti tämän pelon olevan aiheettoman koska ei voi olettaa, että joukoilla, jotka

sopimuksenmukaisesti tulevat tänne Neuvostoliiton turvaksi, olisi mitään syytä koettaa aikaansaada häiriöitä maassa, missä ne oleskelevat. — — "Neuvostoliitolla ei voi olla mitään etua Latvian bolshevisoimisesta vastoin kansan tahtoa, sillä sellaisen yrityksen kautta häviäisi kaikki luottamus molempien hallitusten välillä ja syntyisi vain häiriöitä, jotka eivät suinkaan lisääisi Neuvostoliiton turvallisuutta."

Lisäksi Munters vielä viittasi avunantosopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä tehtyyn yhteiseen **julki**lausumaan, ja tähdensi nimenomaan kohtaa, missä sanotaan, että molempien maitten järjestelmien erilaisuus ei tule olemaan esteenä hedelmälliselle yhteistyölle, ja että kumpikin puoli kunnioittaa toisen valtiollista, taloudellista ja sosialista rakennetta.

Puheensa loppuosassa kosketteli ministeri Munters sotatilanteen ulkomaankaupalle aiheuttamia vaikeuksia ja vaurioita, missä yhteydessä hän korosti Latvian Neuvostoliiton kanssa näinä päivinä solmiman uuden kaupallisen sopimuksen merkitystä. Siitä tarkemmin toiste.

Ministeri:

Edmund H. Faia

Lehden nimi:

Correspondance Baekju

päiväys: *20. X. 1939*

numero: *2002*

Discours de M.V. Munters, Ministre des Affaires Etrangères, le 22 Octobre 1939 au cours de la réunion des Chambres économiques de Lettonie.

"Messieurs les représentants des Chambres, Messieurs,

Depuis le début du mois de Septembre, les grandes puissances sont entrées dans une lutte gigantesque, - ces grandes puissances dont l'influence en temps de paix sur la politique extérieure fut si étendue et diverse. De ce fait, toutes les forces politiques de l'Europe ont pris un sens d'activité nouveau. Dès le début de l'activité militaire, la désorganisation est créée dans les relations normales entre Etats et nations.

En même temps, l'activité guerrière ne s'est pas limitée au champ de bataille, mais la guerre s'est implantée également dans la vie économique, - elle est devenue une lutte autour des âmes humaines et autour de l'orientation de l'opinion publique. Les communications peuvent être rétablies, les frontières peuvent s'ouvrir à nouveau, les lettres peuvent parvenir de nouveau à destination sans retard et sans le cachet de la censure militaire, mais il y a certaines choses sur lesquelles on ne pourra plus revenir, et certaines conditions ne se renouvelleront plus. Ceci s'applique particulièrement à l'équilibre d'antan en Europe orientale.

L'équilibre en Europe orientale ayant été modifié à fond, notre situation a suivi également, et s'est modifiée tout naturellement. Tout d'abord, la Pologne a cessé d'exister en tant que facteur de puissance en Europe orientale. Il ne nous restait dès lors à compter que sur deux puissances, mais entre ces deux puissances, l'U.R.S.S. et l'Allemagne, - un revirement complet s'est produit également, et la tension qui existait entre elles auparavant a fait place tout d'abord au traité de non-agression, et au traité d'amitié et de délimitation des zones d'intérêt réciproque ensuite.

L'U.R.S.S. acquit une nouvelle zone d'influence, et il est tout naturel qu'elle ait entrepris dès lors et sans délai la consolidation de ses positions. Deux faits, à ce propos, sont caractéristiques.

La situation de sa sécurité, et dès lors notre pays aussi pourrait encourir facilement des complications. On pouvait refuser de conclure le traité, mais il était impossible de ne pas reconnaître que l'U.R.S.S. est intéressée à notre situation. Tôt ou tard, cet intérêt aurait pu se manifester sous une forme plus précise encore. En somme, si l'on parle de domination, la domination peut s'établir également sans aucun traité.

En tout cas, les entretiens qui ont précédé le traité, et le contenu du traité lui-même, ne font preuve nullement de tendances de domination. Bien au contraire, en matière du droit souverain et de l'absolue liberté d'action, les entretiens et le texte du traité parlent un langage absolument dénué de toute équivoque.

Tout d'abord, l'U.R.S.S. a abordé sa mission nouvelle sur des bases de réciprocité, c'est à dire qu'elle s'est efforcée de consolider ses intérêts non pas par une action unilatérale, mais sur des bases de traité. Ensuite, une certaine similitude apparaît également dans les tendances politiques de l'U.R.S.S. et celles de ses voisins de l'Ouest, ou encore, de même que nous l'avons déclaré nous-mêmes à plusieurs reprises, nous entendons déclarer le Gouvernement soviétique, que l'U.R.S.S. veut se garder à tout prix d'être entraînée dans la guerre. Mais deux Etats si différents par leur force, leur organisation intérieure et leur idéologie peuvent-ils vivre en relations d'assistance mutuelle? Peut-être me sera-t-il permis ici de citer quelques phrases que j'ai entendues à Moscou lors de divers entretiens. On m'a dit à lors: "Vous entendrez des jugements divers, - les uns diront que c'est une trahison, - d'autres, que c'est la seule chose sensée à faire et le reste dira - nous verrons."

Il n'y a pas bien longtemps, nous avons vécu une situation semblable, lors de la conclusion du pacte de non-agression avec l'Allemagne. Il y eut alors également de ceux qui disaient - c'est une trahison; d'autres, que c'est la seule chose sensée, et d'autres encore à dire - nous verrons.

Le pacte d'assistance mutuelle avec l'U.R.S.S. contient un certain principe, à savoir, que l'intégrité de ses voisins de la Baltique est indispensable à l'U.R.S.S. elle-même. C'est un fait, que nous connaissions de longue date, et qui s'était manifesté déjà auparavant dans les discours et déclarations politiques des hommes d'Etat soviétiques. De même, voici peu de temps, au cours des entretiens de l'été dernier sur la sécurité en Europe orientale, l'U.R.S.S. avait maintenu le même point de vue, à savoir, qu'elle ne peut faire preuve d'indifférence lorsqu'il s'agit de la sécurité de ses voisins des Etats baltiques.

Mais en principe, il nous importe également que l'U.R.S.S. se sente en sécurité. Car, si l'U.R.S.S. ne se sent pas en sécurité, elle ne peut prendre des mesures qu'elle juge utiles à la consolidation de sa sécurité, et dès lors notre pays aussi pourrait encourir facilement des complications. On pouvait refuser de conclure le traité, mais il était impossible de ne pas reconnaître que l'U.R.S.S. est intéressée à notre situation. Tôt ou tard, cet intérêt aurait pu se manifester sous une forme plus précise encore. En somme, si l'on parle de domination, la domination peut s'établir également sans aucun traité.

En tout cas, les entretiens qui ont précédé le traité, et le contenu du traité lui-même, ne font preuve nullement de tendances de domination. Bien au contraire, en matière du droit souverain et de l'absolue liberté d'action, les entretiens et le texte du traité parlent un langage absolument dénué de toute équivoque.

mais il y a aussi... l'on entend de...
côtés. L'on prétend que quoique le pacte éviterait soi-disant
une domination directe, le pays pourrait néanmoins encourir ce
qu'on appelle la soviétisation, et ceci avec l'aide de la force
armée qui doit y entrer. Il me semble que dans les deux cas,
c.à.d. là où nous parlons de la domination du plus grand sur le
plus petit, du plus fort sur le plus faible, et dans ce dernier
cas, le degré du doute est identique.

Si cette armée vient pour consolider la sécurité de l'U.R.S.S.
comme il est spécifié dans le traité, elle ne peut avoir l'inten-
tion de provoquer des complications avec l'Etat sur le territoire
duquel elle se trouve. Afin d'exprimer clairement cette pensée,
le pacte stipule également que les points d'appui militaires de
l'U.R.S.S. en Lettonie sont institués non seulement pour renfor-
cer la sécurité de l'U.R.S.S., mais encore pour consolider l'in-
dépendance de la Lettonie. L'U.R.S.S. ne peut avoir aucun inté-
rêt à soviétiser la Lettonie, pour autant que cela ne réponde
pas à l'opinion publique du peuple, car le résultat en serait
la disparition de toute confiance entre les deux Etats, et il ne
pourrait se produire que des complications qui ne seraient en au-
cun cas faites pour affermir la sécurité propre de l'U.R.S.S.
Peut-il être question de sécurité, si des querelles diverses se
produisent avec le partenaire avec lequel on a pris l'engagement
d'une assistance mutuelle? Et pour ce qui nous concerne nous-
mêmes, il faut dire, que si nous voulons rester maîtres dans
notre pays natal, et décider nous-mêmes de notre sort, nous agi-
rons tous de sorte à rester forts, afin d'être des partenaires
forts et sûrs, insensibles à quelque influence extérieure que ce
fût.

Une telle attitude est pleinement reconnue par l'U.R.S.S.
ce qui apparaît avec la plus grande clarté dans le communiqué
publié au sujet des entretiens politiques qui se sont déroulés
à l'occasion de la conclusion du pacte du 5 Octobre entre Staline
et Molotov d'une part, et les représentants de la Lettonie
d'autre part. Il est dit dans ce communiqué d'une manière qui
ne prête à aucune équivoque, que la différence des régimes de
deux Etats n'est pas un obstacle à une collaboration féconde, et
que chaque partie s'engage à considérer avec respect la structure
étatique, économique et sociale de l'autre."

Dans la suite de son discours, le Ministre des Affaires
Etrangères fit ressortir l'influence de la guerre économique sur
les Etats neutres. "La guerre est un phénomène cruel pour ceux
qui s'y trouvent mêlés aussi bien que pour ceux qui ne le
sont pas directement impliqués...
économique..."

tion de provoquer des complications avec l'Etat sur le territoire duquel elle se trouve. Afin d'exprimer clairement cette pensée, le pacte stipule également que les points d'appui militaires de l'U.R.S.S. en Lettonie sont institués non seulement pour renforcer la sécurité de l'U.R.S.S., mais encore pour consolider l'indépendance de la Lettonie. L'U.R.S.S. ne peut avoir aucun intérêt à soviétiser la Lettonie, pour autant que cela ne réponde pas à l'opinion publique du peuple, car le résultat en serait la disparition de toute confiance entre les deux Etats, et il ne pourrait se produire que des complications qui ne seraient en aucun cas faites pour affermir la sécurité propre de l'U.R.S.S. Peut-il être question de sécurité, si des querelles diverses se produisent avec le partenaire avec lequel on a pris l'engagement d'une assistance mutuelle? Et pour ce qui nous concerne nous-mêmes, il faut dire, que si nous voulons rester maîtres dans notre pays natal, et décider nous-mêmes de notre sort, nous agirons tous de sorte à rester forts, afin d'être des partenaires forts et sûrs, insensibles à quelque influence extérieure que ce fût.

Une telle attitude est pleinement reconnue par l'U.R.S.S. ce qui apparaît avec la plus grande clarté dans le communiqué publié au sujet des entretiens politiques qui se sont déroulés à l'occasion de la conclusion du pacte du 5 Octobre entre Staline et Molotov d'une part, et les représentants de la Lettonie d'autre part. Il est dit dans ce communiqué d'une manière qui ne prête à aucune équivoque, que la différence des régimes de deux Etats n'est pas un obstacle à une collaboration féconde, et que chaque partie s'engage à considérer avec respect la structure étatique, économique et sociale de l'autre."

Dans la suite de son discours, le Ministre des Affaires Etrangères fit ressortir l'influence de la guerre économique sur les Etats neutres. "La guerre est un phénomène cruel pour ceux qui s'y trouvent mêlés aussi bien que pour ceux qui n'y sont pas directement impliqués. A part le but direct de la guerre économique qui consiste à affaiblir économiquement l'adversaire, l'approvisionnement des Etats neutres en produits indispensables ainsi que la navigation de ces Etats sont également menacés. Notre commerce avec les Etats situés au delà de la Mer Baltique et surtout avec l'un de nos plus grands partenaires des temps de paix - l'Angleterre - est pratiquement interrompu. A la suite de l'expérience de la guerre mondiale, les milieux économiques ont entrepris l'étude d'autres voies, comme par exemple le transit par la presqu'île scandinave et l'utilisation ensuite de quelque port norvégien pour atteindre par la partie nord de l'Atlantique quelques ports écossais.

Mais une telle solution présente également de grands obstacles.

Il y a encore une direction qui pratiquement n'a pas encore été mise à l'épreuve. Il s'agirait du passage par l'Océan Glacial arctique, en utilisant le chemin de fer de Murmansk ou le canal de la Mer Baltique à la Mer Blanche. Entre autre l'utilisation de cette voie de transit par l'U.R.S.S., a fait l'objet d'un accord consécutif au traité de commerce conclu à Moscou voici peu de jours. Parmi tous les Etats, pour l'instant l'Allemagne et l'U.R.S.S. jouent le rôle le plus important pour notre économie politique. Nous devons consacrer le plus d'attention à cultiver les rapports économiques avec ces deux grandes puissances. Si nous réussissons à maintenir un commerce normal avec ces deux puissances, nous pouvons espérer surmonter la guerre économique sans bouleversements considérables. Toujours est-il que notre tâche deviendra de plus en plus lourde et compliquée, mais pour autant que notre pays est assuré quant aux principales denrées alimentaires, une stricte économie et une bonne discipline au travail nous permettront de surmonter l'époque de difficultés actuelle.

Plus la guerre ira se développant, plus elle deviendra violente et brutale, et plus elle apportera partout son influence destructrice. N'ayons aucune illusion à ce sujet. Nous devons nous armer dès à présent de patience et de force de résistance. Nous devons affermir en nous-mêmes la volonté de surmonter toutes les épreuves. A l'époque actuelle, les voix de mécontentement s'élèveront bien plus facilement qu'en conditions normales, car l'homme s'habitue très rapidement à la bonne vie, et se prête avec beaucoup de lenteur à abandonner le confort une fois acquis. Dans ce sens également, l'époque actuelle mettra en évidence à quel point l'unité nationale s'est enracinée en nous et montrera la grandeur de la force morale de notre peuple, capable de surmonter le doute et la lâcheté. Si l'aggravation de la situation matérielle ou l'affaiblissement de la puissance morale pourraient menacer à l'heure actuelle un Etat élevé à un niveau remarquable de civilisation par toute une génération, le jugement de l'histoire sur notre maturité nationale ne pourra pas être bienveillant. Je suis persuadé que dans ce sens, il n'y a pas lieu d'avoir de crainte. Les conditions intérieures de notre Etat nous garantissent une force morale remarquable. Nous ne sommes plus divisés en divers groupements contradictoires, nous n'avons plus au premier plan les intérêts égoïstes d'individus isolés, nous n'avons qu'un intérêt commun. Nous n'avons pas des buts différents, surtout en ce qui concerne notre vie nationale indépendante. Tout cela constitue une base sûre à la force et à la résistance nécessaires pour la période d'épreuves actuelle. Nous ne pouvons pas prévoir aujourd'hui la fin de la guerre, nous discernons encore moins la façon dont elle s'achèvera. Mais nous savons que nous n'avons pas eu de raison de prendre les armes en cette guerre, et que nous aspirons toujours à la paix avec bien plus de ferveur peut-être que bien d'autres nations. Et si l'inévitable est cependant arrivé, si les grands Etats européens ont porté de nouveau la solution de leurs litiges politiques sur le champ de bataille, il ne nous est possible que de préserver par la politique les forces

vitalos numériquement faibles de notre nation de la destruction au champ de bataille. A l'heure actuelle nous nous sommes totalement retranchés de l'action belliqueuse, mais notre puissance intérieure, qui garantit l'existence de notre nation, se trouve entre nos propres mains et sous notre propre contrôle. Et nous devons tous veiller, tous, à notre puissance intérieure. Nous surmonterons également les difficultés économiques, et nous gardons ainsi notre indépendance et notre esprit national à la base de l'avenir de l'Etat letton."

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: . 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Pääasen olevan lähetystön .

raportti n:o 62.

Ministeri Palin . 30/11 - 39.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
79	251 Sal.	39.
7/12-39		
	USA TO	ASA
N	5	C 16

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1418/39, VI-b.

Riia SSA 30 P:NÄ marras KUUTA 19 39.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvan vuoden raportin

N° 62, Kaksi nykytilannetta Latviassa kuvaavaa seikkaa.

Ministeri: *Edvard Salmi*

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
79	251 sal. 39.
7/12-39	
USA TO	ASA
N 5	C 16

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1418/39, VI-b.

Riia SSA 30 P:Ä MARRAS KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:Ä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystön kuluvaan vuoden raportin

N° 62, Kaksi nykytilannetta Latviassa kuvaavaa seikkaa.

Ministeri: *Edvard G. Lami*

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

79 251 Sal. Salainen. 39

RAPORTTI n:o 62.

7/12-39

Riiaassa 30 p:nä marras kuuta 1939.

Asia: Kaksi nykytilannetta Latviassa
kuvaavaa seikkaa.

5 C 16

Kirjeessäni № 1417 tämän kuun 28 p:ltä analysoin ja kommentoin erästä Latvian hallituksen äänenkannattajassa "Briva Zeme"ssä edellisenä päivänä julkaistua kirjoitusta Suomen ja Neuvostoliiton välisestä ristiriidasta. Tämä kirjoitus oli, kuten sanoin, räikeä näyte niin hyvin niistä halpamielisistä tunteista, joita nykyään tämän maan virallisilla tahoilla tunnetaan ja osoitetaan Suomea kohtaan, kuin myös siitä, miten julkisen sanan on toimittava tässä "venäläisessä vasallivaltiossa". Vastapainona, osoituksena siitä, että ei-virallisissa piireissä suhtaudutaan Suomeen ihan toisin, haluan tässä mainita, että rouva E. Benjamins, joka on Latvian eniten levinneen lehden "Jaunakas Zinas" in pääomistaja, eilen päivällisellä luonani minulle kertoi, että heti kun "Jaunakas Zinas" in toimituksen jäsenet olivat tutustuneet "Briva Zeme" n yllämainittuun artikkeliin, toimitus kokoontui ja päätti yksimielisesti, että jos hallituksen taholta vaadittaisiin "Jaunakas Zinas" issa julkaistavaksi samanlainen kirjoitus, kuin "Briva Zeme" ssa ollut, siitä kieltäydyttäisiin, tuli mitä tuli.

Tässä yhteydessä voi vielä olla syytä mainita takäläisiä oloja kuvaavana seikkana, että - kuten parhaimmasta läh-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

teestä olen saanut tietää - ulkoministeri Muntersin äiti ja sisar kuuluvat niihin, jotka ovat anoneet vapautusta Latvian kansalaisuudesta, voidakseen siirtyä Saksaan.⁺⁾ Kansallisissa latvialaisissa piireissä kysytään tämän jälkeen vielä intohimoisemmin kuin aikaisemmin, miten kauan Munters todella vielä voi pysyä tämän maan ulkoasiainhoidon johdossa.

Tätä on kysytty kauan, ja kuitenkin Munters edelleen lujasti istuu paikallaan. Tuntuu siltä, että ne siteet, jotka yhdistävät hänet ja presidentti Ulmaniksen toisiinsa, ovat sellaiset, että vielä paljon enemmän täytyy tapahtua, ennenkuin Muntersin asema todella horjuu.

Ministeri: *Edvard H. Paia*

⁺⁾ En ole toistaiseksi voinut kontrolloida tätä, mutta lähteeni on sellainen, ettei minulla ole syytä epäillä tiedon paikansapitävyyttä. Ministeri Muntersin perhesuhteita on muuten pidetty diplomaateilta mahdollisimman salaisina. Hän ei itse koskaan puhu niistä, eikä kukaan koskaan ole tavannut ketään hänen perheensä jäsenistä. Hänen isänsä on kuollut. Hän lie-
nee ollut täysi saksalainen, eikä osannut edes latviankieltä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön rap. n:o 61.

Ministeri: Talen.

23/11/1939.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 61.

Riia ssa 23 p:nä marras kuuta 1939.

Asia: Latvialaisten suhtautumisesta
Suomeen viime viikkojen
aikana.

78 250 lue 39
28/11/39
5. C16

Tahdon heti ja nimenomaan korostaa, että viimeisten, Suomelle niin vaikeiden viikkojen aikana osalleni on tullut lukemattomia osoituksia siitä myötätunnosta, kunnioituksesta ja ihailusta, jota Suomea ja sen asennoitumista kohtaan täällä laajoissa piireissä on tunnettu ja tunnetaan. Vilpittömiä ja usein suorastaan liikuttavia ovat ne onnentoivotukset olleet, joita runsaasti on minulle, Suomen edustajana, täällä osoitettu niin hyvin yksityisiltä kuin virallisiltakin tahoilta.

Samalla on minun kuitenkin myöskin todettava, että nämä Suomelle myötämieliset mielenosoitukset ovat tapahtuneet alleviivatuksi "yksityisesti". Asianomaiset ovat kauttaaltaan tuntuneet olevan pelossa, että venäläiset saisivat vihjausteniistä. Julkisesti tai ulkopuolisten todistajain läsnäollessa on kaikkia sympatian osoituksia jyrkästi, joskus suorastaan loukkaavalla tavalla vältetty.

Niinpä, mitä julkiseen sanaan tulee, on todettavissa, että koko viime kriittillisena aikana ei yksikään latviankielinen lehti ole julkaissut ainoatakaan toimituksellista tai johtavaa kirjoitusta Suomen ja Neuvostoliiton välisestä ristiriidasta. Sitä vastoin ne kyllä ovat sisältäneet runsaastikin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

korrespondensseja Suomesta, jotka yleensä ovat olleet myötämielisiä, joskus ylistäviäkin. Myös kaikki valtiomiestemme julkiset lausunnot, kaikki hallituksemme tai S.T.T:n tiedoitukset y.m.s. on julkaistu korrektisti ja täydellisesti. - Kuitenkin on samalla todettava, että ihan samaten on menetelty Neuvostoliiton suhteen, ja että sitä paitsi runsaasti on julkaistu Viron lehtien ilkeämielisiä kirjoituksia, kun taas lukuisat, meille myötämieliset kirjoitukset Skandinavian, Ramskan, Englannin ja Yhdysvaltain lehdissä ovat jääneet täysin huomioimatta.*) Tulloon tässä kuitenkin todetuksi, että kaikkein ilkeämielisimpiä virolaisia kirjoituksia ei ole otettu latvialaisten lehtien palstoille, ja että länsimaiden lehdistön kirjoitusten neglishoiminen varmastikin pääasiassa on riippunut siitä, että niissä miltei poikkeuksitta löytyi Baltian maille aika epämiellyttäviä lausuntoja.

Jos minulla siis ei ole ollut suoranaista valittamisen aihetta mitä tulee julkiseen sanaan täällä, ja joskin lukuisista "yksityisesityksistä" olen voinut todeta, että tässä maassa laajalti tunnetaan sympatiaa meitä kohtaan nykyisessä asemassamme, en silti voi salata, että minun ihan liian usein on täytynyt todeta muutamilla — erikoisesti virallisilla — tahoilla vallitsevan oudoksuttavan matalamielistenkin tunteiden — tunteiden, jotka parhaiten ovat karakterisoitavissa sanoilla: "kun meidän nyt on käynyt näin pahasti, niin voisipa teidänkin käydä samoin!" Suoraan ei tätä tietenkään sanota, vaan puetaan tämä ajatus syytteeseen, että oikeastaan on Suomen syy, että näin

*) Olen tästä tietenkin huomauttanut tšekäläisen ulkoministeriön sanomalehtijaoston päällikölle.

huonosti on Baltian maille käynyt, Suomi kun ylimielisesti ei ole tahtonut olla yhteistoiminnassa niiden kanssa, vaan on jättänyt ne oman onnensa nojaan, ilman minkäänlaista tukea tai apua, ja että siis nyt itse asiassa vain olisi oikeudenmukaista, jos Suomikin osaltaan saisi kokea seuraukset siitä, että sen vastarinnan takia yhteinen rintama ja puolustus on jäänyt toteuttamatta.

Olen ollut pakotettu polemisoimaan tällaista renessonementtia vastaan ja oikeisemaan ilmenneet väärinkäsitykset usein sangen jyrkin sanoin, kun syytökset ja ilkeämielisyydet (tavallisesti pikkutunneilla) ovat käyneet liian röyhkeiksi.

Silti haluan tässä yhteydessä todeta, että viime mainitut tapaukset kyllä ovat olleet poikkeustapauksia, ja että ne suureksi osaksi saavat selityksensä siitä hermostuneisuudesta ja katkeruudesta, jotka Latvian tapahtumat luonnollisesti ovat synnyttäneet tämän maan asukkaissa. Luulen voivani väittää, että Latvian kansan enemmistössä vallitsee ymmärtämys, kunnioitus, jopa ihailukin Suomea kohtaan sen asennoitumisen johdosta Neuvostoliiton kanssa syntyneessä ristiriidassa, ja että ainoastaan vallitseva pelko provosoida venäläisiä tähänastisia vielä jyrkempiin toimenpiteisiin Latviaa vastaan estää näitä tunteita saamasta sellaisia ilmenemismuotoja, jotka muissa oloissa olisivat luonnolliset. Silti en kiellä, vaan näen selvästi, että ainakin muutamissa johtohenkilöissä katkeruus Suomea kohtaan on todellinen ja suuri.

Ministeri:

Edvard G. Paasik

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön pikatiedotus n:o 1.

Ministeriö Pöytäkirja

31/8 1939

Min/Pot.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1040/39, VI-b.

Riia SSA 31 p:nä elo KUUTA 19 39.

VIITTAUS: _____ N

P:nä _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 47/246 Val D. 19 39.		
7-39	No	LIIT.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C/6	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Pikatiedoitus No 1.

Koska salasähkeiden lähettäminen käy kalliiksi ja varsinaisten raporttien laatiminen ja puhtaaksikirjoittaminen vaatii siksi paljon aikaa, että tiedoitettavat seikat — näinä aikoina, jolloin tilanne muuttuu päivä päivältä — liian myöhään saapuvat asianomaisten tietoon, lähetän täten kunnioittaen, koetteeksi, Ministeriön edellytetyllä luvalla, oheisen Riian lähetystön "pikatiedoituksen" No 1.

Ministeri:

Edmund H. Paim

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

PIKATIEDOITUS

RAPORTTI n:o 1

Riia ssa 31 p:nä elo kuuta 19 39.

Asia: Tilanne

ULKOASIAINMINISTERIO		
47/246 Sal. D. 19 39.		
79-39	M ₀	L ₁₁₁
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Puhuessani tänään ulkoministeri Muntersin kanssa kysyin häneltä, miten hän arvostelee sitä seikkaa, että Neuvostoliitto ilmeisesti viivyttelää saksalais-venäläisen hyökkäämättömyyssopimuksen ratifiointia.

Munters vastasi, että hänen tietojensa mukaan syy ratifioinnin viivyttelämiseen luultavasti on siinä, että Molotow vielä tahtoo nähdä miten tilanne kehittyy, ennenkuin hän julkilausuu^{sen/}deklarationsa ~~siitä~~. Korkeimman Neuvoston edessä, jossa hänen on motivoitava sensatiomaisen sopimuksen solmimista Saksan kanssa. — Munters ei sanonut uskovansa, että ratifioinnin viivyttelämisen takana piilisi tarkoitusta yht'äkkiä selittää, että nyt sopimusta ei ratifioidakaan, vaan lakkaa se olemasta voimassa.

Ministeri:

Edvard H. Paasik

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riian olovan lähetysten pikateletoitus n:o 2.

Ministeriö Talous

31/8 1939

Mim./Pst.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

№ 48/246 Sal. 1939.

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1044/39, VI-b.

Riiasa 31 p:nä elo KUUTA 1939.

VIITTAUS:

P:nä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

1/9-39	№	LHE
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C/16	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Pikatiedoituksia.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluvan vuoden pikatiedoitukset № 2 ja 3.

Ministeri:

Eduard H. Paasi

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.
PIKATIEDOITUS

№: o 2.

Riia ssa 31 p:nä elo kuuta 19 39.

Asia: Tilanne

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
№ 48/246 Salainen		
1/4 - 39	№	L.H.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Siinä keskustelussani ministeri Muntersin kanssa, josta jo mainitsin pikatiedoituksessani № 1, kysyin häneltä, miten hän arvostelee sitä suhteellista hiljaisuutta, joka viime päivinä on vallinnut eri "rintamilla", ja mitä tietoja hänellä mahdollisesti on Saksan ja Englannin välillä käynnissä olevista neuvotteluista.

Munters vastasi arvelevansa, että näissä neuvotteluissa ei Danzigin kysymys eivätkä Saksan-Puolan suhteet suinkaan näyttele pääosaa, vaan että niissä käsitellään kaikessa laajuudessaan kolonia-kysymystä, aseriisuntakysymystä, Unkarin ja Balkanin maiden kysymystä y.m., ja että, jos Englanti ja Saksa niissä pääsevät jonkinlaiseen yhteisymmärrykseen, saksalais-puolalainen ristiriita jää vain sivuseikaksi, jonka ratkaisun Englanti jättää Saksan ja Puolan kahdenkesken selvittäväksi, uhalla, että muuten koko suuremmissa kysymyksissä saavutettu yhteisymmärrys ratkeaa.

Ministeri:

Edvard S. Paun

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön pikaviestus n:o 1.

Ministeriö Tolu

31/8 1939.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

PIKATIEDOITUS

3

n:o

78/246 La Salainen

Riia:ssa 31 p:nä elo kuuta 1939.

79-39	Ne	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C/6	

Asia: Latvian asenne nykyisessä
kriisitilanteessa.

Niissä salasähkeissä, jotka viime viikon kuluessa lähetin eri keskusteluistani ulkoministeri Muntersin kanssa, selveni se suhteellinen rauhallisuus ja optimismi, millä sekä täkäläisissä virallisissa piireissä että kansan keskuudessa suhtaudutaan nykyiseen kansainväliseen tilanteeseen ja sen kehittymismahdollisuuksiin. Täysin sopuosinnussa tämän yleisen asenteen kanssa ~~mitään~~ on hallituksen päätös, ettei toistaiseksi millään alalla ryhdytä mihinkään sanottavampiin poikkeuksellisiin valmiustoimenpiteisiin.

Niinpä ei minkäänlaisiin mobilisatiotoimenpiteisiin ole ryhdytty — päinvastoin on ne reserviharjoitukset, joiden olisi pitänyt tapahtua juuri näinä päivinä, lykätty syyskuun loppupuoliskolle! Pääsyynä tähän kieltämättä jossain määrin hämmästyttävään toimenpiteeseen lienee se, että Puolan yleisen liikekannallepanon johdosta ne lukuisat puolalaiset maatyöläiset, jotka tänä kesänä niinkuin aikaisemminkin ovat olleet täällä sesonkityömiehinä maaseudulla, on äkkiä kutsuttu pois. Koska niiden lukumäärä vielä tänäkin kesänä oli sangen suuri (saamieni tietojen mukaan n. 40.000, joista tuskin paljoa yli puolen on naisia ja alaikäisiä), on ymmärrettävissä, että elintärkei-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

den syysmaatalousteiden vuoksi on katsottu ihan välttämättömäksi toistaiseksi jättää kaikki käytettävissä oleva kotimainen työväki kutsumatta töistään pois. Lisäksi selitetään, että osamobilisatio olisi turha, koska täydellinen liikekannallepano on toteutettavissa 24 tunnin kuluessa.

Mihinkään poikkeuksellisiin valmiustoimenpiteisiin taloudellisella tai finanssialalla ei myöskään ole katsottu syytä ryhtyä. Kaikkien tavaroiden vienti ja tuonti saa jatkua kuten tähänkin saakka -- jolloin tietenkin on huomionotettava, ettei ulkomaankauppa moniin vuosiin ole ollut vapaa, vaan sangen tiukasti säännösteltyä ja valtiovallan valvonnan alaista. Sama on, kuten tiedetään, asian laita valuuttakaupan alalla.

Tämän yhteydessä tulkoon lisäksi mainituksi, että Latvian hallitus ei ole katsonut syytä olevan ainakaan toistaiseksi irroittaa latia punnasta, vaan tullaan latia edelleen pysyttämään laissa kiinnilyödyssä suhteessa Englannin puntaan. Syy tähän ei liene vain siinä tosiseikassa, että dollari ei sopisi kiinnekohdaksi latille, koska Latvian kauppasuhteet Amerikkaan ovat vähäpätöiset, vaan ehkä ensisijassa siinä täällä vallitsevassa optimismissa, jonka mukaan arvellaan nykyisen kriisin selviävän ilman sotaa, ja siis myös ilman Englannin punnan pahempia heilahduksia.

Ministeri:

Edvard G. Pajin

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA:

Riassa olevan lähetystön pikaviestin n:o 4.

Ministeriö Pöytä

5/9 1939.

Min / 181

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 57/247 Val D. 1939.		
8/9-39	N:o	LIIT.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

RIIA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.
 KIRJELMÄ n:o 1077/39, VI-b.
 Riiaassa 5 p:nä syys KUUTA 1939.
 VIITTAUS:
 P:nä KUUTA 19 P:TTY n:o
 VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Pikätiedoit.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle
lähetystön kuluvan vuoden pikätiedoituksen

N:o 4, Saksa - Latvia.

Ministeri: *Edvard Th. Paasik*

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
PIKATIEDOITUS n:o 4

Riia ssa 5 p:nä syys kuuta 1939. 57/247 Sal D. 1939.

Asia: Saksa - Latvia.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
8/9-39	RE	LIIT.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C16	

Eilen kävi Saksan tšekäläinen lähettiläs, ministeri von Kotze, ulkoministeri Muntersin luona. Heidän keskustelustaan on julkaistu seuraava tiedonanto:

" Aussenminister W. MUNTERS empfing am Montag den Gesandten des Deutschen Reiches, Minister U.v.KOTZE, um mit ihm in Zusammenhang mit der allgemeinen politischen Lage stehende laufende Fragen zu erörtern.

Im Laufe der Unterredung berührte der Minister die in der ausländischen Presse im Zusammenhang mit dem deutsch-sowjetischen Nichtangriffspakt verbreiteten Nachrichten, nach denen angeblich in diesem Pakt auch die Baltischen Staaten berührt würden. Der Minister erkundigte sich auch nach den verschiedenen europäischen Staaten übergebenen Deklarationen des Deutschen Reiches über die Achtung ihrer Neutralität. Im Namen seiner Regierung erklärte der Gesandte hierauf, dass den Beziehungen zwischen Lettland und Deutschland der am 7. Juni d.J. abgeschlossene Nichtangriffspakt zugrunde liegt und Deutschland selbstverständlich keinerlei Abkommen getroffen hat, welche zu diesem Verträge in Widerspruch stehen.

Es wäre daher überflüssig, noch eine besondere

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Deklaration über die Respektierung der Neutralität Lettlands abzugeben."

En vielä ole ollut tilaisuudessa udella keskustelun yksityiskohtia. Mikäli minun onnistuu saada niistä tarkempia tietoja, olen luonnollisesti heti siitä tiedoittava.

Ministeri:

Edvard G. Paiv

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 16

ASIA: _____

Riikassa olevan lähetystön pikotiedotus n:o 5.

Ministeriö Pöytä

9/9 1939

Rl.

RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1098/39, VI-b.

Riia SSA 9 P:NÄ syys KUUTA 1939.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ

52/247 Pal D. 1939

RYHMÄ	OSA-TO	ASIA
5	C6	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Pikatieoitus.

Toimitan tämän mukana kunnioittaen Ministeriölle lähetystö kuluva vuoden pikatieoituksen № 5.

Ministeri:

Eduard H. Paasikallio

PIKATIETOITUS RIIA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
~~PIKATIETOITUS~~ 5.

Riia ssa 9 p:nä syys kuuta 1939.

Asia: Toimenpiteitä Liettuassa
tilanteen johdosta.

Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

52/247 Lulu. 1939.

12/9-39

RUUSKA	OSASTO	YKSIKÖ
5	C/6	

Täkaläisten tietojen mukaan olisi Kaunasin pormestari määrännyt, että kaikki sairaalat, koulut y.m. on evakuoitava Kaunasista. Tällainen evakuointi tulisi käsittämään n. 25.000 A 30.000 henkilöä, eli suunnilleen 1/4 osan Kaunasin asukkaista.

Tiedustellessani asian laittaa Liettuan lähetystöstä, ei siellä tiedetty mitään asiasta.

Ministeri:

Edvardas Taim

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.